

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2020

Eliška Dvořáková

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Katedra výtvarné výchovy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Digitální média a výtvarná výchova

Digital Media and Art Education

Eliška Dvořáková

Vedoucí práce: Mgr. Zuzana Fišerová, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Výtvarná výchova

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Digitální média a výtvarná výchova* vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha, 17. 4. 2020

.....

podpis

Chtěla bych tímto poděkovat své vedoucí práce Mgr. Zuzaně Fišerové, Ph.D., za odborné a trpělivé vedení, cenné rady, ochotu a za velkou pomoc při vzniku této bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat vybraným pedagogům výtvarné výchovy na základních školách za poskytnuté rozhovory k výzkumné části této práce. V neposlední řadě děkuji celé své rodině za trpělivost a obrovskou podporu.

ANOTACE

Bakalářská práce se zaměřuje na vztah výtvarné výchovy a digitálních médií, konkrétně na mobilní telefon. Teoretická část představuje svět Kyberkultury dotýkající se školního prostředí. Výzkumná část za pomoci polostrukturovaných rozhovorů s učiteli výtvarné výchovy na druhém stupni ZŠ odpovídá na otázku jaká je aktuální situace a užití digitálních médií v hodinách výtvarné výchovy. Na základě výsledku výzkumu obsahuje didaktická část návrh výukového celku. Bakalářská práce je ukončena autorským výtvarným projektem, který využívá možností digitálního média.

KLÍČOVÁ SLOVA

výtvarná výchova; mobilní telefon; digitální média; učitel; edukace

ANNOTATION

The bachelor's thesis focuses on the relationship between art education and digital media, specifically large mobile phones. The theoretical part presents the world of Cyberculture in the school environment. The research part is answering the question of what is the current situation and the use of digital media in an art class with the help of semi-structured interviews with a teacher of art education at another age of primary school. Based on the research, the didactic part contains the design of the teaching unit. The bachelor's thesis ends with an author's art project, which enables the possibilities of digital media.

KEYWORDS

art education; mobile phone; digital media; teacher; education

Obsah

1	ÚVOD.....	7
2	TEORETICKÁ ČÁST.....	8
2.1	Kyberkultura.....	8
2.2	Digitální média v pedagogice.....	9
2.2.1	Multitasking	9
2.2.2	Dostupná digitální média na školách	10
2.2.2.1	Stolní počítač a notebook	10
2.2.2.2	Interaktivní tabule	11
2.3	Digitální média ve výuce výtvarné výchovy	11
2.3.1	Vliv Kyberkultury na výtvarnou výchovu	12
3	PRAKTICKÁ ČÁST.....	14
4	VÝZKUM – ANALÝZA DAT	15
4.1	Úvod.....	15
4.2	Metodologie výzkumu	15
4.3	Sběr dat.....	15
4.3.1	Stručná prezentace vybraných pedagogů.....	16
4.3.2	Struktura rozhovoru.....	17
4.4	Výstup ze získaných dat.....	19
4.4.1	Výtvarná výchova.....	19
4.4.2	Výtvarná výchova a digitální média	23
4.4.3	Mobilní telefon ve výuce výtvarné výchovy.....	26
4.4.4	Kyberšikana a jiné nepříjemné situace ve třídě	32
4.4.5	Budoucnost tradičních technik ve výtvarné výchově	34
4.5	Vyhodnocení výzkumu	34

4.6	Subjektivní hodnocení výsledku výzkumu řešitelkou	36
5	DIDAKTICKÁ ČÁST.....	39
5.1	Návrhy didaktické transformace.....	39
5.1.1	Návrh struktury výtvarné aktivity č. 1 - Selfie	39
5.1.2	Struktura výtvarné aktivity č. 2 – „Jsem to stále já?“	40
5.2	Reflexe didaktického úkolu č. 2 – „Jsem to stále já?“	41
5.2.1	Příprava na zkušební hodinu	41
5.2.2	Sebereflexe	43
6	AUTORSKÁ PRÁCE	45
7	ZÁVĚR.....	47
8	REFERENCE.....	49
9	PŘÍLOHY	50
9.1	Příprava k rozhovoru.....	50
9.2	Data výzkumné práce – rozhovory s pedagogy.....	52
9.2.1	Rozhovor – učitel A.....	52
9.2.2	Rozhovor – učitel B	62
9.2.3	Rozhovor – učitel C	68
9.2.4	Rozhovor – učitel D.....	76

1 ÚVOD

Má bakalářská práce se zabývá vztahem výtvarné výchovy a digitálních technologií, konkrétně zaměřena na problematiku mobilního telefonu a jeho využití ve výuce výtvarné výchovy. V dnešní době se nemohu ubránit pocitu, že digitální média v prostředí školy, výtvarnou výchovu nevyjímaje, má dva pomyslné tábory. Jedním z těchto pomyslných táborů je skupina až ortodoxně zastávající a propagující digitální technologie na půdě školy s argumentem, že se podmínky na školách musí modernizovat a posouvat dopředu. Druhým z těchto pomyslných táborů je skupina s přesně opačným názorem. Digitální média odmítají, až demonizují a je k nim skeptická, s argumentem, že by si škola měla zanechat své know-how. Nicméně ani jeden z těchto táborů mi nepřináší uspokojivou odpověď. Jejich argumenty mnohdy vycházejí z domněnek a subjektivního hodnocení. Přesto, že již existuje mnoho kvalitních vědeckých studií, mám pocit, že se mezi pedagogy tyto informace nedostávají. Pokud ano, jsou do značné míry opomíjené.

Z tohoto chaosu a nevyřešeného konfliktu jsem se rozhodla pro uskutečnění vlastního výzkumu. Má výzkumná práce se snaží zmapovat aktuální situaci na základních školách 2. stupně formou rozhovorů s pedagogy z praxe. Práce se snaží analyzovat postoj dnešních učitelů k mobilním telefonům ve výuce výtvarné výchovy a definovat všeobecně aktuální obraz edukace na dnešních základních školách.

2 TEORETICKÁ ČÁST

„Industriální forma školy se dnes stává přebytečnou, neoperativní a disfunkční. Přebytečnou, protože aparáty mohou být přeprogramovány pro budoucí funkce lépe než lidé; neoperativní, protože industriální škola nemá strukturu, která by odpovídala současnému vědění a využitelnosti tohoto vědění; disfunkční, protože industriální škola je formou komunikace, kterou lze jen obtížně vestavit do současné komunikační situace.“
(Flusser, 2018, str. 104)

Teoretická část mé bakalářské práce se zaměřuje na představení základních pojmů světa Kyberkultury, digitálních technologií a situace ve výtvarné výchově, jež úzce souvisejí s částí výzkumnou. Čtenáři tak poskytuje jistý úvod k analýze výzkumných dat. Terminologii Kybersvěta, kterou ve své práci představuji, jsem považovala za důležité zvýraznit velkými počátečními písmeny.

2.1 Kyberkultura

Kyberkultura, jako souhrn dění či nový fenomén, se rozvinul v časovém rozpětí jedné generace. Tento fakt přispívá k jeho různorodým způsobům chápání. *„Zatímco pro nejmladší generaci kyberkultura představuje socializační institut, pro nejstarší generaci je to něco vnějšího, vůči čemu si drží odstup.“* (Sak, a kol., 2007, str. 250)

Kyberkulturu, která se rozpíná ve všude přítomném kyberprostoru, lze definovat jako souhrn dění s interaktivním a komunikativním potenciálem se sklony k destrukci hranic (národních, globálních, morálních, atd.) s odlišným časoprostorem. Kyberkultura má schopnost zpochybňování normalit přirozeného světa. Taktéž oplývá možnostmi nevázat se na fyzické a sociální charakteristické rysy, v tomto smyslu tedy oplývá bezbřehou demokracií. Zdá se, že hry na PC a smartphone, nebo videohry lze považovat za vstupní bránu pro mladou generaci do světa Kyberkultury. (Sak, a kol., 2007, str. 249 – 251)

2.2 Digitální média v pedagogice

„Moderní výzkumy mozku totiž naznačují, že při užívání digitálních médií máme veškeré důvody k šířeji pojatým obavám. Náš mozek totiž prochází procesem neustálých změn, z čehož nutně vyplývá, že není možné, aby nás uživatelé každodenní kontakt digitálními médii nijak neovlivnil.“ (Spitzer, 2014, str. 13)

2.2.1 Multitasking

Pracuji na písemné práci, na druhé obrazovce se přehrává nový seriál z produkce HBO Go, k tomu dostanu mail od vyučujícího, SMS od přítele a samozřejmě mi volá mamka, jelikož se nutně potřebuje zeptat „Jak se máš Elinečko moje?“. Vše si čtu, na vše odpovím a ještě stihnu udělat těsto na palačinky.

Výše popsané není nadpozemská super schopnost. Je to nový fenomén, který se uchytíl v životě moderního člověka. Jde o složení dvou slov, latinského *multi* (mnoho) a anglického *task* (úkol). Z americké studie zmiňované Manfredem Spitzerem roku 2014 vyplývá, že každý člověk v moderní době se nechá vyrušit od práce průměrně každých jedenáct minut. Nicméně v dnešní době se stále rostoucím rozpětím digitálních médií se utvořila nová forma, tzv. mediální multitasking. Multitasking se stal velmi oblíbeným pro jeho potenciál kognitivní kontroly, rozuměj kontrolu myšlenek. Jak se říká, s obtížnějšími úkoly člověk roste. Nicméně nesmím opomenout zde zmínit i druhou stranu mince. Jako jeden z hlavních argumentů odpůrců multitaskingu je vedení člověka k povrchnosti v plnění úkolu a narušená pozornost. (Spitzer, 2014, str. 201 - 206)

I když na každém z těchto protipólů je zřejmě něco k zamyšlení, ke kterému názoru se přiklání věda? Základní otázka pro pedagoga zní, zda je Multitasking opravdu něco přínosného pro člověka. Je tedy zapotřebí tuto schopnost u dětí podporovat a účinnými metodami se ji snažit podpořit, či naopak? Dělá z člověka Multitasking inteligentnější bytost? Tímto tématem se zabývala Stanfordova univerzita v roce 2009, která provedla průzkum Multitaskingu a jeho vlivu na duševní výkonnost. Výzkum byl prováděn na 262

studentech univerzity. U nízké náročnosti prováděných testů se žádné projevy neukázaly. Avšak u obtížnější verze výzkumných testů byl odhalen větší sklon k nesoustředěnosti, roztěkanosti a výrazné zhoršení pracovní krátkodobé paměti. Lidé využívající Multitasking jsou méně efektivní, pomalejší a mají problémy s ovládáním své psychiky. (Spitzer, 2014, str. 205 – 212)

2.2.2 Dostupná digitální média na školách

Již u zápisů do 1. tříd základních škol bývá obvyklá zkouška ze základních zkušeností předškoláků s počítačem. Informatika je běžný předmět, interaktivní tabule je potřebné vybavení všech tříd a iPad je běžnou pomůckou ve výtvarné výchově. „*Každopádně je evidentní, že pozitivní vliv médií na osobnost a vývoj dítěte vůbec nemusí být automatický, ale je až výsledkem specifického edukačního působení.*“ (Helus, 2009, str. 78)

Civilizace je spojená s vědeckými a technickými pokroky. Stejně tak je civilizace spojená s různými podobami civilizačních chorob. Ptám se, jak je to možné? „*Civilizační choroby by vůbec neměly existovat, protože civilizace znamená blahobyť.*“ (Spitzer, 2016, str. 25)

2.2.2.1 Stolní počítač a notebook

V dnešní době najdeme na trhu mnoho modelů tzv. laptopů pro školáky, jejich vybavení je však srovnatelné s vybavením obyčejného laptopu pro dospělé. Tento trend vznikl v roce 2007 v USA, když se zrodila myšlenka napomoci vzdělání v rozvojových zemích tím, že děti ve školách obdrží laptopy verze OLPC WO-1, které byly vytvořené speciálně za tímto účelem. Projekt byl ze začátku přijímán s velkým nadšením a podporou. Nicméně netrvalo dlouho, žáci propadli závislostem na internetu a počítačových hrách. Podle mediálních zpráv nigerijští školáci vyhledávali na svých laptopech webové stránky s pornografickým obsahem. Projekt byl nedlouho po tomto incidentu pozastaven. Zajímavým zjištěním je, že ani z daleka nejde o ojedinělý případ. Navíc, jak vyplývá z mnoha již existujících studií, tak mladší školní věk má velké sklony k utváření závislostí. Zajímavé je, že o informacích tohoto charakteru se ve školním prostředí mluví skromně. (Spitzer, 2014, str. 66-85)

2.2.2.2 Interaktivní tabule

Tabule, na které každé ráno paní učitelka napsala křídou datum do pravého horního rohu, je dnes, z valné většiny, minulostí. Tyto *klasické* tabule nahradila tabule interaktivní. Jak napovídá název interaktivní, mají schopnost aktivního dialogu s žákem. Tím je míněno, že zařízení umí promítat text, obrazový materiál, ale zároveň je schopno reagovat na pohyby, doteky, gesta, apod. Interaktivní tabule často bývá propojena s notebookem vyučujícího pedagoga. Tento typ interaktivní tabule nalezneme na jakékoliv běžné základní a střední škole v České republice. Tato digitální technologie si klade za cíl usnadnit pedagogickou činnost učitelům, vytvořit atraktivní prostředí pro žáky a v neposlední řadě kladně podporovat myslící dovednosti žáků. Jeden z hlavních argumentů propagace tohoto média je možnost využít kreativních prostředků, jež toto médium využívá. Mnoho učitelů se k interaktivní tabuli nestaví příliš příznivě, především z důvodu mnohočetných aktualizací, přenastavení a jiných technických potíží, se kterými si pedagog neví rady a snižuje to kvalitu jeho práce. (Spitzer, 2014, str. 71-85)

Zajímavým faktem je, že interaktivní tabule aktivně zacházejí s digitálním čtením, nikdo se však ve školním prostředí nezaobírá faktem, že: „*Online čtení patří paradoxně mezi nejméně prozkoumané oblasti psychologických či kognitivních procesů v digitálním prostředí.*“ (Černý, 2018, str. 57)

2.3 Digitální média ve výuce výtvarné výchovy

V dnešní postmoderní době je zřejmé, že digitální média *klepou hystericky na pomyslné dveře* výtvarné výchovy. Nicméně nyní nastává situace, kdy RVP ZV, RVP G, ŠVP jednotlivých základních škol, školní řád/y, AVP, apod. neposkytují stávajícím pedagogům výtvarné výchovy jasné ani shodné odpovědi, jak s těmito novými médii ve své každodenní praxi zacházet. Jde o to, že se do výuky výtvarné výchovy skrze moderní umění dostalo velkého prostoru digitálními médii ve výuce. Jelikož je to nové médium, nikdo s určitostí neví, jak je vhodné k němu přistupovat. Pedagogové jsou mnohdy nuceni řešit situaci dle svého subjektivního uvážení. Jedna cesta vede skrze alternativní, mnohdy experimentální,

způsoby výuky. Druhá cesta vede pedagogy k potřebě protiváhy digitálnímu a virtuálnímu světu. Tento způsob si žáci vysvětlují buď objevováním hmotné podstaty světa či jako striktně démonizace digitálního světa. Nutno říci, že u pedagoga, který osobně nemá svět digitálního média oborově prozkoumán, je pravděpodobné dopouštění se neprofesionálních chyb.

Je důležité zde zmínit, že výuka výtvarné výchovy je v očích nepoučené veřejnosti stále chápána jako doplňková či volnočasová činnost žáka. Jelikož nejde o exaktní vědu, bojuje výtvarná výchova o své postavení zušlechťujícího předmětu, který neodmyslitelně patří do základu vzdělání každého žáka. Z těchto důvodů, mnohdy bez přítomných obav, nastává situace, že výuku výtvarné výchovy vyučuje neaprobovaný pedagog. S přihlédnutím k tomuto a výše zmíněnému faktu je známo, že situace v oboru výtvarná výchova je značně znepokojivá. (Fulková, a kol., 2017, str. 18-22)

2.3.1 Vliv Kyberkultury na výtvarnou výchovu

„Digitální umění a jeho mnohočetné podoby v kyberprostoru a na sociálních sítích mají dnes velkou výzvu pro všechny výtvarné pedagogy.“ (Fulková, a kol., 2017, str. 17)

Dnešní doba klade na běžného pedagoga výtvarné výchovy mnohonásobně větší nárok na přípravu a celoživotní vzdělávání. Kyberprostor je plný různých podob obrazového materiálu. Např.: nové techniky grafického designu, fotografie a jejich postprodukce, natáčení a postprodukce filmařského materiálu, základy ilustrátorství v PC programech, virtuální realita, 3D tisk, aj. Pro uživatele, jež se chce v tomto prostoru aktivně pohybovat, klade nárok nových zákonitostí vizuální gramotnosti. Od učitele se nejen očekává, že tyto trendy bude pozorovat, vstřebávat a vzdělávat se v nich, zároveň je vyžadována přítomnost kritické pozornosti k běžnému užívání a schopnost adekvátně reagovat. U pedagoga výtvarné výchovy se přepokládá minimálně základní znalost těchto moderních výtvarných technik, mimo jiné z důvodu atraktivního vzdělávání žáků. (Fulková, a kol., 2017, str. 17-20)

Pro pedagoga je důležité uvědomění, že sociální sítě typu Instagram, Facebook, aj., jsou důležité faktory Kyberkultury, které zásadně ovlivňují estetické vnímání žáka. „*Sociální sítě nepředstavují jen nástroj pro zábavu či krácení volného času, případně komunikační nástroj, ale jejich role ve vzdělávání je zcela klíčová.*“ (Černý, 2015, str. 35) Jelikož nejde jen o zahlcení informacemi, ale o velký zdroj obrazového materiálu, kterým se žák nechává ovlivňovat.

„*Podívejme se na naši běžnou výtvarnou zkušenost: jsme obklopeni obrazy, které přijímáme i produkujeme. Je to fotografie, film, reklama, televize, internet, každá domácnost a škola má fotografický aparát i videokameru, (poznámka: v dnešní době mobilní telefon), upravujeme digitální snímky na počítači, posíláme je jako přílohy e-mailů... a všechny tyto aktivity, které můžeme nazvat zacházením s obrazy, vykonáváme zcela samozřejmě, aniž bychom vůbec uvažovali o latentně přítomných obrazech, s nimiž se často bezelstně identifikujeme*“ (Fulková, 2002)

Frustrující a demotivující se na tom všem zdá, že je to nezastavitelné kolo. „*Životnost informací je stále kratší, protože jsou neustále předháněny lepšími. Proto je nutné předhonené informace vyřadit z paměti. Specialisty musíme stále „recyklovat“, umělou paměť nikoliv.*“ (Flusser, 2018, str. 105)

3 PRAKTICKÁ ČÁST

Má praktická část se dělí na části další. Prvním z nich a zároveň jejím nosným pilířem je VÝZKUM, na který reaguje část DIDAKTICKÁ a má AUTORSKÁ TVORBA.

Jelikož výzkum je hlavní a nosná část této bakalářské práce, není divu, že obsahuje spousty důležitých podkapitol, které si zaslouží své vlastní číslování. Z tohoto důvodu jsem zvolila neobvyklou strategii v důležitosti obsahu, abych zachovala přehlednost a čistotu svého textu. Jednodušeji řečeno, kapitoly VÝZKUM – ANALÝZA DAT, DIDAKTICKÁ ČÁST a AUTORSKÁ TVORBA budou zde v textu představovány se stejnou důležitostí, jako je uvedena PRAKTICKÁ ČÁST.

4 VÝZKUM – ANALÝZA DAT

4.1 Úvod

Tato kapitola se věnuje procesu sběru a vyhodnocení výzkumných dat. Výzkum má ambici zmapovat aktuální situaci ve vztahu výtvarné výchovy a digitálního média.

Pro statistickou důvěryhodnost výzkumného vzorku jsou výzkumná data získávána pouze ze subjektivních výpovědí učitelů z pedagogické praxe výtvarné výchovy působících na 2. stupni základních škol, kde zkoumáme vztah žáků v období pubescence (tj. 11 – 15 let) a učitele k problematice digitálního média ve výuce se zvýšenou pozorností zaměřenou k mobilním telefonům.

Cílem je tedy nahlédnout do běžné praxe vybraných pedagogů výtvarné výchovy a odpovědět na výzkumnou otázku: **Jakým způsobem čelí aktuálně učitelé výtvarné výchovy na 2. stupni základních škol problematice digitálních medií ve své každodenní praxi?** Všechny rozhovory jsou k nahlédnutí v přílohách této bakalářské práce. Kapitola v přílohách nese název: DATA VÝZKUMNÉ PRÁCE – ROZHOVORY S PEDAGOGY

4.2 Metodologie výzkumu

Jedná se o výzkum, který volí kvalitativní formu. Výzkumná data jsou získávána formou strukturovaných rozhovorů s relativně konstruovaným systémem připravených okruhů otázek. Okruhy rozhovorů si kladou za cíl rozkrýt a porozumět zkušenosti vybraných pedagogů výtvarné výchovy na 2. stupni základních škol a analyzovat jejich kontextovou logiku, jak pedagogové subjektivně zacházejí s danou problematikou (Hendl, 2008).

4.3 Sběr dat

Všichni zúčastnění pedagogové byli předem plně informováni a poučeni o procesu výzkumu. Byli požádáni o souhlas účasti a zpracováním jejich odpovědí v dané věci. Od

všech zúčastněných jsem obdržela pasivní souhlas, tj. ústní dohoda bez podepsání formuláře s účastí ve výzkumu (Hendl, 2008).

Rozhovor vždy probíhal v rozmezí 45 – 60 minut. Aby byl rozhovor pro vyučující maximálně komfortní situací, nechala jsem výběr místa setkání na nich. Nejčastěji se proto jednalo o kabinet. Pro sběr dat jsem vyučující poprosila o souhlas s pořízením audio nahrávky, s tím souhlasila pouze učitelů. Výsledně jsem tedy využívala metodiku jak audio nahrávání, tak i možnost zapisování.

Zvýšenou pozornost jsem věnovala i času před začátkem rozhovoru. Pro prolomení psychické bariéry a uvolnění dotazovaných jsem nejprve informovala o všem, co nás v daný čas čeká, jakým způsobem bude výzkum probíhat. Učitelům byl také poskytnut prostor pro případné dotazy.

4.3.1 Stručná prezentace vybraných pedagogů

Pro výzkum mám k dispozici čtyři rozhovory s pedagogy výtvarné výchovy. Jedná se o učitele působící na druhém stupni základních škol.

Zachování soukromí na žádost některých pedagogů byla v této práci plně zohledněna. Anonymitu zajišťuji neuveřejněním informací souvisejících s identitou pedagoga, názvem pracoviště, názvem studovaných škol pro získání aprobace, aj.

Vyučující A: je aprobovanou učitelkou. Studium dokončené doktorátem. Po škole nastoupila do pedagogické praxe, kde vyučuje výtvarnou výchovu. Její motivací k práci je touha pomáhat lidem. V pedagogické praxi je 14 let.

Vyučující B: je aprobovanou učitelkou. Studium má zakončené magisterským titulem. Po ukončení studia se stala výtvarnicí s autorskou tvorbou. Věnovala se fotografii a grafice za

využití tradičních technik. Nyní vyučuje na pražské základní škole výtvarnou výchovu a český jazyk. Její motivace k práci je předávat své výtvarné zkušenosti. V pedagogické praxi je tři roky.

Vyučující C: je aprobovanou učitelkou. Studium zakončené magisterským titulem. Po ukončení studia nastoupila na půl úvazku do pedagogické praxe, aby měla prostor k volné tvorbě. Její motivace k práci je vzor bývalého učitele a vzor rodičů. V pedagogické praxi je 14 let.

Vyučující D: je neaprobovanou učitelkou. Studium zakončené maturitou. Aktuálně si aprobaci doplňuje. Po škole se věnovala volné tvorbě. Vedla 8 let volnočasovou výtvarnou aktivitu pro děti, nyní čtvrtým rokem v pedagogické praxi ve školním zařízení.

4.3.2 Struktura rozhovoru

Rozhovor je rozdělen do 8 tematických okruhů. Každý okruh má přidělen soubor otázek, které mají za úkol rozkrýt témata, která pokrývají.

Tematické okruhy rozhovoru k výzkumu:

- **Učitel:** zde získávám data o daném pedagogovi. Zjistím, jak dlouho je učitel v pedagogické praxi, zda jde o aprobovaného učitele.

- **Osobní vztah učitele k výuce výtvarné výchovy:** v tomto okruhu získám informace o učiteli, jaká byla jeho profesní cesta a motivace k dané profesi učitele výtvarné výchovy, jak se jeho vztah vyvíjel a jakým způsobem se stále vyvíjí. Dozvídám se i proč je, dle zpovídaného pedagoga, výtvarná výuka důležitá a proč patří do základu vzdělání žáků.

- **Osobní vztah učitele k umění:** zde zjišťuji, jestli se pedagog krátkodobě vzdělává v oblasti výtvarné kultury, popřípadě co ho v oblasti současného umění zajímá. Jaké výstavy, workshopy, přednášky aj., ve svém volném čase navštěvuje.

- **Osobní vztah učitele k využití digitálních médií v umění:** zde analyzuji, jaký má pedagog postoj k digitálním technologiím na současné umělecké scéně. Zjišťuji, zda učitel má k digitálním médiím v umění sympatie a případně, jaké konkrétní umělce v současném umění učitel upřednostňuje.

- **Mobilní telefon ve škole:** zde získávám přehled o dané základní škole, na které vyučuje vybraný pedagog. Analyzuji zde školní řád, klima školy ve vztahu k digitálnímu médiu apod. Je důležité brát v potaz hledisko, jaké možnosti nebo omezení má učitel na svém pracovišti a na základě toho vyhodnotit prostředí inkluze pro řešenou problematiku digitálního média. Primárně hovoříme o mobilním telefonu.

- **Osobní vztah učitele k digitálním médiím:** v tomto souboru otázek je v popředí učitel. Analyzuji jeho subjektivní postoj k digitálním technologiím. Jak a zda využívá učitel digitálního média ve svém osobním životě, a zda jej využívá v autorské výtvarné tvorbě, případně zjišťuji konkrétní příklady jejich tvorby pomocí těchto médií.

- **Postoj učitele k praxi výuky výtvarné výchovy:** zde hovořím o výuce výtvarné výchovy. Práce zkoumá nejen praxi zpovídaného učitele, ale otevírá zde i téma vnímané všeobecné kvality výuky výtvarné výchovy dle pohledu zpovídaných učitelů, popřípadě získává osobní náměty ke zkvalitnění tohoto oboru.

- **Osobní vztah k digitálním médiím ve výuce výtvarné výchovy:** primární okruh výzkumného rozhovoru. Jedná se o hlavní kapitolu, ve které zkoumám digitální média, primárně mobilní telefon, ve výuce výtvarné výchovy. Zjišťuji, zda a případně jak daný pedagog nakládá s digitálními médii ve své výuce výtvarné výchovy. Zjišťuji jaký je jeho subjektivní názor a analyzuji logickou posloupnost k učitelovým úvahám řešené problematiky.

4.4 Výstup ze získaných dat

4.4.1 Výtvarná výchova

V této kapitole bych ráda otevřela téma výtvarná výchova - jak vnímají nynější situaci výtvarné výchovy učitelé z praxe. Učitelům byly podány otázky na téma, jaký mají osobní vztah k výtvarné výchově, jaká byla jejich motivace učit tento předmět a na jejich subjektivní názor, proč je výtvarná výchova důležitá pro zařazení do základu vzdělání člověka. Tento soubor otázek byl učitelům podán z důvodů zjištění, jaký vztah mají k výtvarné výchově. Kladl si za cíl rozklíčovat osobní a zkušenostní profil pedagoga a jeho mentální rozpoložení v dané profesi, který by mohl ovlivňovat následující odpovědi.

Nicméně u zkoumaných osob se ukázalo, že všichni pedagogové mají svou práci rádi, ale nikdo se ve stávající situaci výtvarné výchově necítí komfortně. Výzkum ukázal, že aktuální kvalita výuky výtvarné výchovy v obecném měřítku a její vnímání z pohledu neodborné veřejnosti je pro učitele každodenním problémem.

Ráda bych proto ve výzkumu věnovala obsáhlou kapitolu tomuto tématu. Ukázalo se, že je to pro všechny účastněné výzkumu široké a primární téma. Nejen, že je důležité získané informace prezentovat, ale zároveň se tato kapitola stává nosným pilířem pro získaná data v oblasti digitálních médií ve výtvarné výchově.

4.4.1.1 Motivace pedagoga k dané profesi

Motivace učitelů k pedagogické profesi byla různorodá. Všichni učitelé se shodli na tom, že výtvarnou výchovu učí dobrovolně, tj. nebyla jim přidána z důvodu chybějícího článku pedagogického sboru. Všichni učitelé se taktéž shodli, že hlavní motivací k této profesi je jejich aktivní záliba ve výtvarné tvorbě, tj. kresba, malba, grafika, grafický design, autorská fotografie, kaligrafie, apod.

Polovina učitelů šla učit ihned po ukončení vysokoškolského vzdělání. Motivacemi byly práce, kde je člověk v kontaktu s lidmi, vzor z absolvované ZUŠ, rodičovský vzor. Druhá polovina se dostala k učení v pozdějších letech, po absolvování několikaleté praxe autorské tvorby. Jedna z učitelek šla sama oslovit ZŠ o práci pedagoga, druhá učitelka byla oslovena ZŠ pro práci pedagoga.

Všichni pedagogové se shodují, že i přes jejich léta v praxi nikdo neztratil zájem v daném řemesle. Shodují se, že jejich vztah se vyvíjí z pohledu profesního – pedagogického. Objevují se odpovědi, že učitelé stále mají zájem pro umění a výtvarnou tvorbu, nicméně není výjimkou slyšet „*Osobně jsem vůči svým vlastním věcem natolik kritická, že vůbec nejsem schopná je dělat. Z koníčku se stala profese*“ (učitel A). Všichni účastníci výzkumu se více méně s tímto ztotožňují. Někdo přestal tvořit úplně, někdo tvorbu omezil, někdo tvorbu využívá jen v přípravě k pedagogické činnosti. Odpovědi jsou však shodné v tom, že učitel ve své pedagogické praxi není schopen vynakládat větší množství energie ke své autorské tvorbě. Učitelé – bývalí aktivní výtvarníci – se shodují, že za dobu své pedagogické praxe neuskutečnili žádnou výstavu.

4.4.1.2 Důležitost výuky výtvarné výchovy v základu vzdělání

Když byla učitelům podána otázka: „Proč je podle Vás výuka výtvarné výchovy důležitá?“, otevřelo se velké spektrum na první pohled neshodných, spíše ležérně překrývajících se odpovědí. Každý z pedagogů měl svou odpověď, vždy opodstatněně obhájenou. Nikdo s odpovědí dlouho neváhal a informaci předal se sebevědomím tónem v hlase.

Po bližší analýze vidím, že pro všechny pedagogy ve výzkumu je sekundární viditelný výsledek, tj. vytvořený obrazový nebo prostorový artefakt, estetika, apod. Zjišťuji, že odpovědi se shodují v důležitosti toho, co není na první pohled amatérského oka zřejmé. Charakter odpovědí se dá rozdělit do třech hlavních proudů, těmi jsou: UMĚNÍ, KREATIVNÍ MYSL a SOCIÁLNÍ VZTAHY.

Umění: Učitelé shledávají, zejména moderní umění jako inspiraci a nástroj jak vystoupit ven ze školního prostředí. Je to inspirativní k novým modifikacím a řešením. Je to prostředek, jak zasvětit děti do aktuálního dění ve světě a zároveň rozvíjet jejich schopnost kritického myšlení, které otevírá žákovi nový pohled na svět, skrze které si žák osvojuje nové postoje a schopnosti. *„Umění je v životě člověka důležité vždycky. I když mnoho lidí tvrdí, že je to neovlivňuje, tak si myslím, že to není pravda.“* (učitel C)

Kreativní mysl: Chápu jako komplexní kapitolu. Zde se nejedná pouze o mentální rešerše, úvahy, jde zde o celé propojení mentálních a motorických schopností. Zde je velký prostor pro experiment a případné chyby, který v ostatních předmětech chybí. *„...protože když si to představíte v jiném předmětu, znamená to špatnou známku.“* (učitel A) Učitelé se shodují, že se zde nejedná o to, jak dobře či špatně žák nakreslí zátiší, portrét apod. Jde zde o schopnost žáka, jak se vypořádá se zadáním a skrze své schopnosti a nabyté zkušenosti dokáže vytvářet řešení, které je schopno následně aplikovat v praxi. *„Lidé mají přirozenou tvořivost, která by se měla rozvíjet. I když si mnoho lidí myslí, že jsou netalentovaní, tak má smysl na sobě pracovat.“* (učitel C)

Sociální vztahy: Výtvarná výchova má velkou svobodu v tom, jak může výuka probíhat. Proto má více prostoru v utváření a utužování sociálních vztahů ve třídě, a tím příznivě přispět ke klimatu třídy než jiné předměty. Klíčový bod pro tento proud je komunikace.

4.4.1.3 Kvalita výuky výtvarné výchovy na ZŠ

V této části rozhovorů se účastníci výzkumu aktivně rozhovořili a obsáhle vyjádřili ke kvalitě výuky výtvarné výchovy na ZŠ. Široká škála odpovědí se více méně shoduje na obrazu nynější vnímané kvality výtvarné výuky. Jako hlavní problém se uvádí pedagogická činnost ve výtvarné výuce bez nabyté aprobační zkušenosti. Učitelé uvádí, že tito nekvalifikovaní kolegové učí bez porozumění oboru. *„Nejde se po obsazích, nejde se po smyslu, ale jde se po formách.“* (učitel A) Učitelé vnímají, že se jde po obrazových formách s důraznou fixací na vytvořený artefakt a jeho případnou líbivou estetiku. To vše přispívá k vnímání důležitosti

postavení výtvarné výchovy. „*Na základních školách se to bere jen jako oddechový předmět.*“ (učitel C)

Dalším z vnímaných problémů je rámcově vzdělávací program a neexistující ucelená skripta k učivu výtvarné výchovy. Jeden z učitelů se vyjádřil k RVP kladným způsobem, tím míněno, že uceleně dává pedagogům smysl a nabízí vhodné cíle výuky. Zároveň oceňuje nabízenou svobodu a možnosti, jak může výuka probíhat. Nicméně učitelé se shodují, že pro většinu pedagogů, primárně pro neaprobované pedagogy, je příliš nesrozumitelný. Z výzkumu vyplývá, že cíle kladené RVP se na školní úroveň nedostávají. Jeden z aprobovaných pedagogů výzkumu se vyjadřuje takto: „*I když existuje RVP, tak je natolik abstraktní a neuchopitelný, že se z něho vůbec nedozvíte, co s dětmi máte dělat.*“ (učitel B) Otevírá se zde i problematika existujících učebních skript. „*Neexistuje žádná osnova a kvalitní učebnice pro výtvarnou výchovu. Ano, nějaké učebnice jsou, ale brzy zjistíte, že to vlastně učebnice nejsou*“ (učitel B).

Objevuje se zde i problematika s prostory k výuce, technickým vybavením na školách, pomůckami k tvorbě, apod.

Celkový obraz na 2. stupni základních škol, dle rozhovorů s danými pedagogy, vypadá tak, že „*Výtvarná výchova je velmi roztržštěná, podle toho jakou mají učitelé osobnost.*“ (učitel D). Učitel je nucen si vytvořit vlastní lineární systém učiva. „*A pokud si sám učitel nenalezne a neuspořádá svou učební linii, tak nic nemá. Například v dějepise vše máte jasně dané - co učit a jak to jde po sobě. Ve výtvarné výchově strašně záleží, kdo ji učí.*“ (učitel B)

Výstižně aktuální situaci popisuje jeden z účastníků výzkumu: „*Je tu nyní mnoho nekvalifikovaných lidí, je málo prostoru, chybí materiál, a možná i vůle to dělat nějak jinak.*“ (učitel C)

4.4.1.4 Doporučení ke zkvalitnění výuky výtvarné výchovy

Z odpovědí plyne shoda, která naráží na vnímání široké veřejnosti. Výtvarné výuce by se měla dát patřičná váha a uvědomit si, že jde o důležitou věc. K přispění k tomuto cíli se objevují řešení typu:

Výtvarnou výchovu by měli učit kvalifikovaní lidé, zároveň by se měla pozvednout vysokoškolská úroveň a motivace k profesi budoucích pedagogů a také vytvořit kvalitní učební systém pro předmět výtvarné výchovy, tj. osnovy, učebnice, lepší formulace RVP apod.

„Učitelé by měli mít chuť a čas přemýšlet o tom co dělají. Aby to dávalo smysl, protože když to bude dávat smysl jim, tak to bude dávat smysl i dětem.“ (učitel A)

4.4.2 Výtvarná výchova a digitální média

V této části analyzuji, jaké mají dnešní učitelé výtvarné výchovy možnosti využití digitálního média ve výtvarné výuce a jak s těmito možnostmi nakládají v praxi.

4.4.2.1 Názor na digitální média ve výuce výtvarné výchovy

Ze získaných dat vyplývá, že názor učitelů na využití digitálních médií není nikterak vyhraněný. Někdo jej podporuje méně, někdo více, v zásadě se učitelé shodují, že jsou za tyto média rádi, ale kvalitu výuky dokáží bezpečně zajistit i bez těchto technických pomůcek. Učitelé jsou si vědomi nové škály možností, jak využít potenciál těchto médií ve výuce výtvarné výchovy, zvláště k navázání na výuku inspirovanou současným uměním. *„Pro to je, takto to i učím děti, další sada pastelek, které mají k dispozici.“* (učitel A). Z bližší analýzy rozhovorů také vyplývá, že dle učitelů velmi záleží na věku žáků. Konkrétně by učitelé nedoporučovali s médii začínat na prvním stupni, zejména v prvních třídách. Naopak v 9. třídách se objevuje názor, že absence digitálních médií může být limitující. *„Mě přijde dobré, aby škola nějakou technickou výbavu měla, protože to také patří na základní školu, aby se v tom děti rozvíjely.“* (učitel D)

4.4.2.2 Vybavení školy ve výtvarné výchově digitálními technologiemi

Vybavení škol digitálními technologiemi, které je možné využít v každodenní praxi učitele výtvarné výchovy, je velmi rozdílné.

Učitel A: má k dispozici využití počítačové učebny, kde mají nainstalované základní grafické programy ve free verzi.

Učitel B: má k dispozici interaktivní tabuli a jeden počítač.

Učitel C: Nemá k dispozici žádná digitální média. Škola disponuje počítačovou učebnou, počítače nemají žádné grafické programy a třída je dostatečná kapacitě studentů.

Učitel D: má k dispozici projektor, notebooky, iPady a fotoaparáty.

Z této ilustrace výzkumného vzorku je jasně vidět, jak je situace na dnešních základních školách ohledně digitální technologie nevyvážená. Výuka výtvarné výchovy tím podléhá mnoha faktorům, jakými například jsou: stav finančních prostředků školy, sympatie učitele k danému médiu, kapacita žáků na škole, apod.

4.4.2.3 Využití digitálních médií v praxi učitele výtvarné výchovy

Dva z učitelů jdou vstříc novým možnostem, jež nabízejí digitální média, druhá polovina se modifikacím nových médií vyhýbá obloukem. Tři ze čtyř učitelů mají možnost využít potenciál digitálních médií ve své výuce výtvarné výchovy. Každý z nich však volí rozdílnou strategii.

Učitelé, kteří využívají nových možností digitální technologie, se však liší v jejich transformaci do učiva. Jeden z učitelů rád volí formu volné tvorby. Druhý naopak připravuje učivo systematicky s jasně vytyčeným cílem. Oba učitelé se shodují ve svém zálibení v animaci a potenciálu animace ve výuce výtvarné výchovy. Nebrání se ani kombinovaným

technikám. „*Například kombinace kresby a animací, nebo nějakých projekcí, to mi přijde velmi zajímavé.*“ (učitel A)

Učitelé, kteří nevyužívají nových možností digitální technologie ve výuce, se také liší ve svých postupech. První z učitelů má možnost využití interaktivní tabule, bez které se v hodinách neobejde, jelikož mu usnadňuje práci u didaktické části hodiny, kdy prezentuje žákům ukázky z dějin umění. V tvorbě se však médiím vyhýbá. Druhý z učitelů dává přednost striktně komunikativním schopnostem. Ve chvíli, kdy je potřeba k předání informací obrazový materiál, využívá encyklopedie. Podle druhého pedagoga by učebna výtvarné výchovy mohla mít dataprojektor, interaktivní tabuli či počítač, ale jejich přítomnost v učebně neprosazuje.

4.4.2.4 Příklady z praxe učitelů s využitím digitálního média

Dva z dotazovaných učitelů využívají digitálního média ve výuce výtvarné výchovy. Nicméně každý svou vlastní cestou dle svého uvážení. Jeden z učitelů rád využívá počítačovou místnost, kde umožňuje žákům proniknout do základu grafických počítačových technik skrze dostupné free verze grafických programů. Následně opakovaně využívá možnost zpracovat zadání pomocí volné techniky, kde je žákům umožněno využít, popřípadě se vyhnout, digitálním médiím podle své libosti. Žáci projevují z poloviny zájem o digitální média. Ve své volné tvorbě sahají i po technikách jakými jsou 3D tisk. Druhý učitel se snaží média využívat strukturovaně. Má k dispozici fotoaparáty, notebooky a tablety. Jeho cílem je systémově zapojovat tyto techniky ve výtvarné tvorbě a propojovat je s technikami tradičními. Záměr je umožnit dětem základ digitálního vzdělání ve světě umění.

4.4.2.5 Žákova schopnost adaptace v oblasti digitálních médií

Jedna z možných odpovědí, proč část učitelů nevyužívá digitálních médií a striktně je odmítá a demonizuje, může být strach ze situace, kdy žák druhého stupně základní školy, bude umět

zacházet s médiem lépe než učitel. K tomuto tématu se vyjádřil jeden z učitelů „*Ano stává, stává se mi to často a pravidelně, ale já s tím nemám problém. Jsem zvyklá na to, že učím chytré děti, které jsou chytřejší než já a dost si to užívám*“ (učitel A). Je důležité si uvědomit skutečnost, že výtvarná výchova nevyučuje pouhé řemeslo, ale pomáhá žákovi s kritickým myšlením, kreativním přemýšlením a aplikováním daného řešení s cílem k (esteticky uspokojivému) výsledku. „*I když já konkrétně nemusím vědět, jak bych to udělala technicky, tak přesto jim mohu pomoci s tím výsledkem. Když někdo kreslí líp než vy, taky ho máte furt co naučit.*“ (učitel A)

4.4.3 Mobilní telefon ve výuce výtvarné výchovy

Mobilní telefon se v moderní době stal neodmyslitelnou součástí našeho světa. Využíváme ho v soukromém i profesním životě. Stejně tak jako patří do našich životů, patří již přirozeně i do životů dětí, proto dává smysl, že ani školní prostředí se mu nevyhne, výtvarnou výchovu nevyjímaje.

Tato kapitola se zabývá fenoménem mobilního telefonu ve výuce výtvarné výchovy. Klade si za cíl analyzovat, jak jej učitelé využívají, jaký potenciál přináší a naopak jak výuku výtvarné výchovy nepříznivě ovlivňuje.

4.4.3.1 Využití mobilního telefonu ve výuce výtvarné výchovy

Všichni dotazovaní učitelé se jednoznačně shodují, že mobilní telefon využívají ve své každodenní praxi a je do jisté míry neodlučitelnou součástí hodiny. Ve výzkumu se objevuje celá řada situací, ve kterých učitelé využívají mobilní telefon.

Tři ze čtyř učitelů potvrzují, že přítomnost mobilního telefonu aktivně využívají jako fotoaparát. Nacházejí se zde čtyři roviny využití mobilního telefonu jako fotoaparátu:

1. Fotoaparát jako dokumentace či „*vizuální deníček*“ (učitel B) pro žáky a učitelé využívají tři ze čtyř učitelů. „*To co děláme v sochařské dílně, jsou jen malé „etídky“, které ani nemá*

smysl odlít a najednou je možnost, že na ně zbyde památka. Je hezký, že najednou už nemají pocit, že se celou hodinu s něčím trápí, a pak to jen našlapou do kýble.“ (učitel A)

2. Fotoaparát k tvorbě. Nejčastějším příkladem tvorby s využitím mobilního telefonu jako fotoaparátu je animace. Využívají ji dva učitelé ze čtyř učitelů. Zajímavým zjištěním bylo, že oba učitelé jsou připraveni předejít jakýmkoliv nepříjemným situacím, které spojené s absencí mobilního telefonu u některých žáků. *„Vždy jim nabízím i alternativní řešení, máme staré školní fotoaparáty, které se použít dají a že to má i jiné řešení.“ (učitel A)* Alternativy jsou například práce ve skupině, kde je potřeba jen jeden telefon, poskytnutí školních fotoaparátů, iPadů nebo jiných školních zařízení k zapůjčení, apod.

3. Fotoaparát jako suplující prvek, když chybí k tomu určená kvalitnější technologie, jako je například skener. *„Když potřebuji něco udělat na počítači a nemám k dispozici ani skener ani fotoaparát, tak využiji telefon jako foťák.“ (učitel D)*

4. Fotoaparát k uspokojení líbivosti žáka s jeho výtvarným výsledkem. Učitelé se shodují, že žáci jsou mnohem kritičtější a nevnímají materiálové vlastnosti jako výtvarně estetické. *„Myslím si, že mají problém s materiální podstatou věcí, že ji nevnímají úplně esteticky. Vnímají to jako nějaké omezení. Když se dívají na svou vlastní věc ve fotografii, a ta se jim líbí. Možná jak je to na obrazovce toho telefonu, možná tím jak je to menší, možná tím jak je to křehčí.“ (učitel A)* Učitelé naráží na žákovo estetické vnímání, kde digitální forma nabízí čisté a líbivé řešení.

Dalším využitím mobilního telefonu ve výuce výtvarné výchovy je vyhledávání vizuálních materiálů. Učitelé se jednoznačně shodují, že děti bez vizuálních předloh, námětu atd. mají velké obtíže začít samy svou výtvarnou tvorbu. *„Mají nakreslit třeba tygra a hned si polovina běží pro knížku a druhá polovina sáhne po telefonu.“ (učitel C)* Zdá se, jako kdyby potřebovaly obrazový materiál jako odrazový můstek, než samy začnou výtvarně tvořit.

Dva z učitelů využívají mobilní telefon jako prostředek pro vytvoření uspokojivé atmosféry. To znamená, že žákům je umožněno si v hodinách využívat audio prostředků ve sluchátkách,

jako jsou hudba a mluvené slovo. Tato metoda umožňuje žákům vytvořit si vlastní uzavřenou bublinu, ve které mohou ničím nerušení tvořit a soustředit se na daný úkol. „*Preferuji klid v hodinách, aby se žáci mohli soustředit na svou tvorbu, proto žákům povolují v hodinách využívat mobil k hudbě či mluveného slova ve sluchátkách.*“ (učitel B) Učitelé se shodují, že tato metoda má svá pro i proti. Žáci jsou v klidu a soustředění, nicméně mají tendenci sklouzávat k jiným aktivitám, jež nabízí mobilní telefon. „*Samozřejmě vše má své hranice a s žáky je máme pevně stanovené, proto když jeden zneužije této benevolence, klidně všem telefony zabavím.*“ (učitel B)

4.4.3.2 Mobilní telefon a jeho vliv na dětský výtvarný projev

Učitelé se jednohlasně, a bez dlouhých úvah, shodují, že mobilní telefon výrazně ovlivňuje dětský výtvarný projev. Ovlivnění nevnímají příliš pozitivně. Ve výzkumu se opakovaně objevuje, že děti ztrácí pozornost, jsou nesoustředění, nespolehliví, roztěkaní a „*...zhoršuje se jako kdyby krátkodobá paměť.*“ (učitel C)

Následně se učitelé jednoznačně shodují, že nejde o změnu myslících procesů jako takových, ale že se jedná o změnu přístupu k tvorbě. Tento přístup k tvorbě se dá pozorovat z několika úhlů. Od první myšlenky, až po samotný výtvarný výsledek.

Při zadání výtvarného úkolu si učitelé všimají, že děti nejsou schopné jít po vlastních nápadech, jeden z učitelů se vyjádřil, že představivost se vytrácí. Shodují se, že děti jsou fixováni na předlohy. Množství obrazového materiálu, který vidí každým dnem, ať už v literatuře, na sociálních sítích, reklamách apod., v nich vytváří dojem, že už to někdo udělal lépe. Děti po obrazových předlohách však můžou sahat z mnoha důvodů, jakými jsou: jednoduché řešení, lenost, neschopnost představy, touha po dokonalosti projevu. „*Děti jsou zvyklí na hotové obrázky, a ta představivost se ztrácí. Vidím to. Když mají kreslit něco z hlavy, tak vidím, že toho moc nejsou schopní. Vždy musí vidět ten obrázek. Musí vidět to zvíře, třeba. Mají nakreslit třeba tygra a hned si polovina běží pro knížku a druhá polovina sáhne po telefonu.*“ (učitel C), „*Člověk je přirozeně líný, a když si to může dohledat, tak*

nepřemýšlí.“ (učitel A) Kromě obrazové předlohy formy fotografie nebo již nakresleného obrazu, který děti kopírují, existují ještě Tutoriály, tj. video návod. Ukazuje se, že i tuto formu děti v hojném počtu využívají. Tato forma se sice neobjevuje v hodinách výtvarné výchovy, ale děti ji využívají ve svém volném čase. Nicméně i přesto se vliv Tutoriálů objevuje v dětském výtvarném projevu ve výuce *„Když chtějí něco nakreslit, tak si to najdou na internetu. Nejen, že si tam najdou předlohu, najdou si, jak někdo něco kreslí a pak postupují stejnými kroky podle toho, jak to tam vidí. Nejde jen o nějaké jednotlivce, připadá mi, že ve velkém množství je to zajímavé.*“ (učitel D)

Při samotném procesu výtvarné tvorby děti bojují s vlastním pocitem nedokonalosti. S pocity typu *vždyť už to někdo udělal a určitě lépe* nebo *nikdy to nedokážu tak hezky, jako je to na obrázku*. Na učitele je tím kladen velký nátlak. Musí mít pečlivě připravenou svoji práci a musí velmi důkladně pracovat s dětskou motivací k práci, aby dokázal probourat tyto hranice. *„Bojí se nakreslit čáru, protože nebude dostatečně rovná. Srovnávají samy sebe s prezentací, jež vidí všude kolem sebe. Mají pocit, že musí být dokonalé tiskárny.*“ (učitel B)

Zajímavé zjištění je, že i přes svou obavu z nedokonalosti a výše popsaným obavám z výtvarné tvorby, žáci opakovaně sahají jen k jednoduchým řešením *„Zjednodušují, hrozně zjednodušují.*“ (učitel A) Zdá se, že obrázky, jež vidí kolem sebe, pro děti působí striktně demotivačně a žáci v této situaci nenacházejí či dokonce ztrácejí motivaci, proč na sobě pracovat, proč se snažit, proč se vyjadřovat skrze vizuální prostředky. Jsou uspokojeni viděním líbivého beze snahy vytvářet líbivé. *„Z výtvarného projevu se stává kopírování, místo toho, aby si to probádali samostatně.*“ (učitel D)

Při dokončení výtvarného úkolu učitelé pozorují nespokojenost žáků s jejich výsledkem. *„Děti mají pocit, že musí být dokonalé, jsou posedlí perfekcionalismem.*“ (učitel B) Vnímají, že děti samotný hmatatelný výsledek nevnímají příliš esteticky. *„Myslím si, že jsou k tradičnímu pojetí výtvarných technik mnohem kritičtější. Protože ta digitální varianta je*

taková čistá.“ (učitel A) Vnímají, že pro děti je zásadní čistota projevů a materiálová podstata pro ně není líbivá. „*Na digitálním obraze chybí materiál se všemi svými klady i zápory.*“ (učitel A) Proto je ve výuce výtvarné výchovy zásadní konečná reflexe a sebereflexe žáků. Jen po společném diskurzu si žáci mohou uvědomit, co se v hodinách výuky skutečně odehrálo a jak s touto zkušeností dále budou nakládat.

Učitelé vnímají aktuální dopad jednoznačně „*Jelikož internet poskytuje snadné cesty a návody, jak to udělat přesně, tak se z výtvarného projevu stává kopírování, místo toho, aby si to probádali samostatně.*“ (učitel D) Nicméně i přes toto zjištění učitelé nejsou tomuto médiu uzavření a dobře si uvědomují, že vše nemusí být, jak se na první pohled zdá: „*Jinak celkový dopad, jaký to bude mít, asi nevíme. Je to pořád ještě nové médium.*“ (učitel C)

4.4.3.3 Pozitivní přínos mobilních telefonů ve výuce výtvarné výchovy

Tři ze čtyř učitelů se shodují, že mobilní telefon ve výuce výtvarné výchovy může být přínosný. Tito učitelé vnímají potenciál mobilního telefonu jednoznačně v jeho funkci jako fotoaparátu, a to jak z hlediska vizuální dokumentace, obrazového zápisníku, tak s účelem využití jako výtvarné pomůcky. Dva z učitelů vnímají jeho užitečnost přítomnosti v každém okamžiku a to jak u učitele „*Přínos je to, že je stále po ruce*“ (učitel D), tak u žáků „*To že to mají stále v kapse, při ruce.*“ (učitel A).

I přes to, že dva z učitelů využívají mobilní telefon jako „*Odreagování u tvorby pomocí hudby či mluveného slova*“ (učitel B), tak pouze jeden z nich jej vnímá jako pozitivum. Druhý tuto formu využití mobilního telefonu v hodinách popisuje jako začarovaný kruh, kde je potřeba někde ustoupit, aby děti byly schopny něco vytvořit.

4.4.3.4 Negativní dopady mobilního telefonu na výuku výtvarné výchovy

Výzkum odhalil velkou škálu negativních dopadů na výuku výtvarné výchovy. Některé dopady jsou většího rázu než jiné a některé se objevují více než jiné. Učitelé se však vcelku

jednohlasně shodují na několika hlavních negativních dopadech, jež nabourávají kvalitu jejich výuky a vytvářejí nepříjemné situace, se kterými se musí ve své praxi potýkat. Tyto negativa se dají rozdělit do čtyř hlavních proudů.

Prvním z negativních dopadů mobilního telefonu je důvod ZJEDNODUŠOVÁNÍ. Žáci hledají nejjednodušší cesty ve výtvarné tvorbě. Mobilní telefon tuto jejich tendenci nalézat jednoduchá řešení nejen neblaze podporuje, ale zároveň umožňuje. *„Další negativum vnímám, že si to mají žáci tendenci vyfotit a kreslit to z obrázku. Že vlastně tu složitou práci, převést ten trojrozměrný objekt do 2D, to co je opravdu složitý, kromě toho že se člověk opravdu naučí kreslit, tak to nesmírně rozvíjí myšlení, to člověk už nedělá.“* (učitel A) Nicméně učitelé jsou přesvědčeni, že takto to nejde. I když žáci vnímají, že mobil jim usnadní cestu ke stejnému výsledku, tak jak už výzkum ukázal (viz kapitola výtvarná výchova) – výsledný artefakt není primární, hlavní je cesta a kreativní myšlení. *„Ve výtvarné výchově mobil nemůže nahradit model, děti si rády věci fotí a kreslí vyfocenou věc, i když je před nimi model, usnadňují si tu nejtěžší práci, aby nad ní nemusely přemýšlet.“* (učitel B)

Druhým ze zjištěných negativních dopadů je FIXACE NA OBRAZOVÝ MATERIÁL. Tuto fixaci žáci využívají jako začáteční bod u výtvarné tvorby. *„Dneska už to jinak nejde, protože děti potřebují ten obrázek k tomu, aby to nějak použily. V hlavě už to tak nemají. Vnímám to jako takovou past, že jim to musíme umožnit, aby vůbec něco vytvořily.“* (učitel C) Tato fixace má za následek nejen zjednodušování dětského výtvarného projevu, ale sklon ke kopírování. Dále jsou žáci ovlivněni vizuálním materiálem, nemají tedy potřebu rozvíjet svůj výtvarný styl projevu a potýkají se s vysokou kritičností svých děl. Nicméně ukazuje se, že nic není jednoduché, jak se zdá a mobilní telefon dostává učitele do začarovaného kruhu. Učitelé vidí, že bez vizuálních předloh žák není schopen uspokojivě tvořit, na druhou stranu poskytnutí obrazového materiálu nevyvíjí žádnou motivaci ke zlepšení této situace, ba naopak. *„Jelikož mají přístup k vyhledávání a ve chvíli, kdy vyhledávají, tak nemyslí. Vypnou a přestávají přemýšlet. Věci, které by byli schopni vymyslet, tak vyhledávají, je to pro ně snadnější řešení.“* (učitel A)

Jelikož žáci ve věku pubescence mnohdy nejsou znalí zákona, učitelé vnímají obavu z NESPRÁVNÉHO UŽITÍ mobilního telefonu. Tím je míněno: „*Když se tento nástroj používá, jak nemá, může pak narážet na práva, tj. problém s autorstvím, zveřejněním soukromých věcí, kyberšikanou apod.*“ (učitel B)

Dalším výrazným negativem mobilního telefonu, nad kterým se učitelé jednohlasně shodují je VYUŽÍVÁNÍ MOBILNÍHO TELEFONU V HODINÁCH BEZ SOUHLASU UČITELE. Žáci mají tendence zneužívat benevolence učitele a využívat mobilního telefonu v hodinách k volnočasovým aktivitám, jakými jsou hledání na internetu, sociální sítě, hry, apod. „*Začne to obrázkem a skončí to hrou. Je to nekontrolovatelné.*“ (učitel D) Mobilní telefon tak narušuje soustředěnost žáků a schopnost se naplno věnovat zadanému úkolu. Tím může i neblaze nabourávat kvalitu výuky.

4.4.4 Kyberšikana a jiné nepříjemné situace ve třídě

Tři z dotazovaných učitelů se shodují, že zažili nepříjemnou situaci, kterou zavinil mobilní telefon a vztahy ve třídě. Nicméně se taktéž shodují, že nešlo o žádnou závažnou situaci, po které by žák/žáci potřebovali psychologickou, psychiatrickou či medikovanou pomoc. Nejtvrdší popis zažitých situací dotazovaných pedagogů je: „*Byla to nepříjemná situace.*“ (učitel D). Učitelé se setkávali pouze s pošťuchováním, které bylo bráno s humorem všech zúčastněných dané situace nebo s nezvládnutým zareagováním svých kolegů pedagogů na situaci, kdy dítě použije mobilní telefon bez dovolení učitele a daný pedagog na to neadekvátně zareaguje.

Ve výzkumu se objevila pouze jedna zkušenost učitele spojená s kyberšikanou. „*Jednou tady proběhla taková záležitost, je to pár let. Ve třídě někoho vystrnadili na okraj a pokračovalo to právě na tom internetu, ten člověk se cítil odstrčeně... Nicméně nevyhrnulo se to úplně, tak že by to dítě bylo v péči psychologů nebo že by rodiče chodili do školy a řešili to. Je ale možné, že nevím všechno.*“ (učitel C)

Z výzkumu vyplývá, že děti nemají potřebu využívat kvalitu a schopnosti mobilního telefonu k sociálnímu postavení ve třídě. Neřeší, kdo mobilní telefon má a kdo ne, popřípadě jak kvalitní, drahý apod. „*Myslím si, že mají zažitě, že hodnota člověka není hodnotou jeho vybavení.*“ (učitel A) Jediné, v jaké oblasti je zmapována nějaká reakce na mobilní telefon a vztahy ve třídě, je způsob obrany či závisti, když má někdo velmi drahý telefon. Místo zapadnutí do kolektivu je jedinec pošťuchován. „*Není tady zas mnoho bohatých dětí s bohatými rodiči. Takže když má někdo výjimečný kousek v ruce, tak ti ostatní ho často ponižují. Je to spíš druh obrany.*“ (Učitel C)

Učitelé však závažnost kyberšikany neberou lhostejně a snaží se jí preventivně předejít. Nejzmiňovanějším způsobem je poskytnutí dítěti vždy alternativního řešení, jak si v situaci bez mobilního telefonu umět poradit náhradním řešením. „*Ne všichni žáci vlastní telefon, proto mám ve třídě k dispozici počítač pro vyhledávání informací, který žáci mohou využívat a podobně.*“ (Učitel B)

Zajímavé je, že pouze jeden z dotazovaných učitelů považoval za důležité využít téma Kyberšikana a její prevence k výtvarnému zadání. „*Protože je to hodně aktuální téma. Děti tvrdí, že se jich to netýká, že všechno vědí, že jsou chráněny, že je to směšný, ta starost o ně, ale my si to nemyslíme.*“ (učitel C) Učitel zvolil formu koláže a asambláže na téma dítě vs. nebezpečí internetu. Výtvarný výstup žáků cíleně sloužil k obrazové výzdobě počítačové učebny. Jednalo se o několika týdenní projekt, ve kterém se kladl velký důraz na verbální vyjadřování žáků. Ve společné závěrečné reflexi se téma striktně neuzavřelo, dbalo se spíše na jeho otevření a uvědomění si této problematiky. Jaký mělo dosah, učitel neví. Zpětná vazba od žáků se žádným způsobem samovolně neprojevila ani nebyla vyžadována. „*Úplně nevíme, protože když jsme si o tom povídali, vypadalo to, že se nad tím hodně děti zamýšlí. Vše jsme řešili, děti tvrdily, že si to uvědomují, v čem je nebezpečí, a že si na to budou dávat pozor. Nicméně mnohdy je to silnější než oni. Opravdu nemám, žádnou konkrétní zpětnou vazbu.*“ (učitel C)

4.4.5 Budoucnost tradičních technik ve výtvarné výchově

I přes gigantický nástup digitálních médií, jejich propagací a rozšíření v prostředí školy a světě umění, učitelé nejsou skeptičtí. Všichni z dotazovaných učitelů se shodují v odpovědi, ze které vyplývá, že se nebojí o budoucnost výtvarné výchovy ve směru zániku tradičních technik. Učitelé odhadují, že digitální média a jejich ovlivnění výtvarného vyjádření z výtvarné výchovy nevymizí. Nicméně odhadují, že tradiční techniky výtvarného umění, jakými jsou kresba tužkou, pastelkami či úhlem, malba temperovými nebo akvarelovými pomůckami, ručně tištěné grafické techniky, atd., z výuky výtvarné výchovy nikdy nevymizí. Odhadují, že spíš se z toho stane rarita. „*Nová média budou manstrime. Myslím, že z manuálních dovedností se stane něco výjimečného.*“ (učitel A) Učitelé věří, že i když digitální média poskytují nové a mnohdy snadnější řešení, nikdy nedokáží nahradit smysl a dopad výtvarných technik pomocí vlastních rukou. „*Myslím si, že to bude přibývat, ale že vždy tam bude prostor pro práci rukou. Protože když někdo něco dělá rukou, ať už je to linka nebo malba, tak je to něco úplně jiného, než když se to zpracovává počítačově. Myslím, že to má budoucnost, a to dlouhodobě.*“ (učitel C) Jediné, na čem se učitelé neshodují, je jejich náklonnost k digitálním médiím ve své výuce. Část učitelů věří, že již nová média patří do základu vzdělání, proto ve své výuce na druhém stupni základní školy hodlají strukturovaně digitální média využívat k tvorbě a k rozšíření svého učiva. Druhá část věří, že digitálních médií je ve světě plno, děti jsou přetěžované a uspěchané, proto podporují klidný neuspěchaný charakter své výuky s vysokými nároky na rozvoj představivosti a podporování dětské fantazie.

4.5 Vyhodnocení výzkumu

Výzkum zmapoval aktuální situaci na vybraných základních školách, a jak se staví učitelé z praxe k digitálním médiím ve své výuce výtvarné výchovy. Výzkum odhalil obrovskou mezeru v nejednotném přístupu a učebních strategiích s využitím digitálních médií, ale i bez nich. Odhalil, že digitální média jsou nevyřešeným problémem dnešního školství. Neexistují žádná ujednocená fakta a doporučení, která by se alespoň zhruba sjednocovala. Učitel výtvarné výchovy je v této situaci bez jakýchkoliv oficiálních informací, jak má a zda vůbec má, s digitálními médii nakládat ve svých hodinách. Jediné oficiální vyjádření má učitel

z listin školního řádu, který se vyjadřuje pouze k absenci využívání mobilního telefonu dítěte bez dovolení samotného pedagoga v dané výuce. Je důležité připomenout fakt, že školní řád je na každé škole zcela odlišný.

Jinými slovy, učitel se musí takzvaně spolehnout jen sám na sebe a na své subjektivní uvážení, zda se rozhodne digitální média v základu vzdělání výtvarné výchovy podporovat a zapojovat je, popřípadě jakou formu zvolí. I když nám RVP (VV-9-1-03) na tuto informaci dává jasnou odpověď, ukazuje se, že mnohé pedagogy omezuje nedostatek digitálních pomůcek či jejich motivace směřovat výuku k modernizaci. Z výzkumu vyplývá, že RVP může sloužit jako vhodná inspirace, nicméně pro některé pedagogy výtvarné výchovy je formulace tohoto oficiálního dokumentu příliš abstraktní a benevolentní. Proto někteří učitelé RVP nevnímají jako přílišnou oporu, hledání inspirace a informací, jak vytvořit učební plán. Musí si vytvořit vlastní vzdělávací strategii. Situace ohledně této problematiky je velmi zmatená a nepřehledná.

Zapojení digitálních médií do výuky se přiklání jen polovina učitelů. Každý ze čtyř učitelů má vlastní přístup, vlastní výukovou strategii a svůj subjektivní názor na nová média ve výuce. Jeden učitel média spíše demonizuje, druhý je využívá pro prezentaci didaktické části své výuky, u výtvarné tvorby žáků se digitálnímu médiu vyhýbá. Dva z učitelů aktivně využívají digitálního média s diametrálně odlišnou výukovou strategií a cíli ve výuce.

Situace ve výtvarné výuce je učiněný chaos. Výše zmíněná problematika nových médií ve výuce byla motivací k uskutečnění tohoto výzkumu. Výzkum ale ukázal, že pro všechny učitele, kteří poskytli rozhovor, je tato problematika sekundárním problémem v této profesi a díky svým zkušenostem si s ní, podle vlastního uvážení, umějí ve své praxi poradit. Výzkum také jednoznačně ukázal nespokojenost učitelů v profesi. Učitelé výtvarnou tvorbu a práci s dětmi/lidmi mají rádi, ale cítí se velmi nekomfortně ve všech vlivech, které jsou součástí této praxe mimo samotnou výuku. Některí učitelé vnímají, že samotná kvalita výtvarné výchovy všeobecně klesá kvůli hojnému množství neaprobovaných učitelů, kteří

tento předmět vyučují bez porozumění k oboru. Vnímají, že veřejnost vnímá výtvarnou výchovu jako doplňkový a nedůležitý předmět, kterému veřejnost nemá potřebu přikládat potřebnou váhu. Vnímají, abstraktní formulaci RVP, neexistující kvalitní učebnice a osnovy jako zásadní problém oboru. Vše výše zmíněné má v reálné praxi za důsledek, že žáci jsou *vydáni napospas* učiteli a jeho subjektivnímu přístupu ve výuce. Učitelé si dobře uvědomují, že kvalita výtvarné výuky na jednotlivých školách je závislá na osobnosti učitele a jeho iniciativě.

K vyřešení této situace každý z učitelů přispěl návrhem ke zkvalitnění výuky. Zazněly návrhy typu, aby byla provedena úprava RVP, vytvořily se kvalitní a ujednocené učebnice, výuku zajišťovali aprobovaní učitelé, kteří jsou si vědomi pravého obsahu smyslu výtvarné tvorby bez fixace na líbivé artefakty. Taktéž doporučují zkvalitnění výuky budoucích pedagogů na vysokých školách.

Výzkum ukazuje ovlivnění a vývoj výtvarného projevu žáků s nástupem mobilního telefonu. Někteří učitelé si všímají dětské nesoustředěnosti, roztěkanosti, nespolehlivosti a v některých případech zhoršení krátkodobé paměti. Žáci mívají problém s představivostí a ve své výtvarné tvorbě jsou závislí na vizuálních předlohách. Rádi vyhledávají i samotné návody jak kreslit/tvořit. Jsou sami k sobě velmi kritičtí a jejich líbivost je velmi ovlivněna čistou formou zpracování. Učitelé si tento jev vykládají se spojitostí s mobilním telefonem, kde žák každodenně vidí spoustu obrázku v čisté/dokonalé prezentaci fotografií. Žáci vnímají materiálovou podstatu jako neestetickou a mají sklon k perfekcionismu. Bojí se udělat chybu. Podle mínění učitelů, se zdá, že mobilní telefon nemá viditelné negativní ani pozitivní dopady na vztahy ve třídě.

4.6 Subjektivní hodnocení výsledku výzkumu řešitelkou

V první řadě vnímám za důležité, abych zde zmínila, jaká byla má motivace k uskutečnění tohoto výzkumu a proč je podle mého názoru důležité, aby výzkum tohoto charakteru existoval.

Vnímám, že v posledních letech je digitální médium a jeho možnosti využití velmi probírané téma s velkou dávkou obdivu a oblíbenosti. Je zde plno možností a teorií, jak jej využívat k ulehčení osobního, profesního a samozřejmě školního života. Pro zefektivnění výuky je vyvinuto mnoho nových médií, programů a aplikací za účelem, jak udělat výuku zábavnější a pomocí tabulí, počítačů, tabletů, aj. interaktivnější. Již existujících převratných výukových strategií je mnoho a stále se objevují na trhu nové a nové. Podle mých zkušeností soudím, že ani učitelé nemají čas se s něčím sžít a řádně naučit. Mám pocit, že než se novou výukovou strategií naučí, už je zastaralá. Učitelé nemají proto mnoho času, sil ani potřebné energie k tomu se vzdělávat v této výukové metodologii. Připadá mi, že někteří učitelé mnohdy na nová média rezignují nebo s jejich využitím v hodině selhávají. Většinou si všímám, že se jedná o banální technický problém, který kvůli nenabytým zkušenostem neumějí v danou situaci vyřešit. Propagace nových médií do výuky slýchám mnoho, vidím však málo školených učitelů, jež umějí a chtějí médium zapojit. Vidím ale i málo – a to je má hlavní motivace k uskutečnění výzkumu – důvěryhodných vědeckých studií, zda jsou tato nová média opravdu přínosem, případně v čem. Nikde nevidím informace pro učitele, čemu se v digitálních médiích mají vyhnout a na co si dát pozor. Nikdy jsem se nesetkala s tím, aby studie, které dokazují, v čem a proč digitální média škodí či žáky nepříznivě ovlivňují, by byly snadno dostupné a učitelé se po nich nemuseli pít sami. Mám pocit, že se učitelům striktně ukazuje jen jedna strana mince, a ještě k tomu v nedokonalém provedení. Proto jsem se rozhodla zmapovat situaci na dnešních základních školách, ohledně této problematiky. Tímto výzkumem jsem chtěla potvrdit, popřípadě vyvrátit, toto tvrzení.

S výzkumem jsem spokojená, jelikož utváří ucelenou představu o situaci učitelů výtvarné výuky na dnešních základních školách. Nicméně tím má spokojenost končí. Digitální média jsem vnímala jako velkou informační díru v daném oboru. Výzkum mi však odhalil, že informačních děr je mnohem více a s daleko širším rozpětím. Jednou z těchto děr je nespokojenost učitelů v dané profesi. Učitel se dostává do konfliktu, co je podle jeho názoru z profesního hlediska výtvarného oboru podstatné a co míní nevýtvarná veřejnost jako podstatné a zásadní. Nevýtvarnou veřejnost představují nejen rodiče, ale i kolegové pedagogové a školní vedení. Školní podmínky pro výtvarnou výchovu nejsou komfortní a

uspokojivé. Učitelé výtvarné výchovy naráží nejen na problém s prostory, pomůckami apod., ale i s problémy funkčního školního systému, jakými jsou např.: přítomní asistenti pedagoga, časová dotace hodin atd.

Do výzkumu jsem na začátku chtěla zapojit větší množství pedagogů výtvarné výchovy. Oslovila jsem konkrétně sedm učitelů, kteří aktuálně učí na základních školách, kde působí jako učitelé výtvarné výchovy pro druhý stupeň. Z čehož šlo o tři učitelé s nabytou aprobací pro výtvarný obor, tři učitele s aprobací pro jiné předměty, nežli je výtvarná výchova a jeden učitel bez nabývané aproby v jakémkoliv oboru. Zajímavé pro mě bylo, že rozhovor mi byli ochotni poskytnout pouze čtyři učitelé ze sedmi oslovených. Učitelé, kteří odmítli podílet se na výzkumu, byli všichni z kategorie *učitele s aprobací pro jiné předměty, nežli je výtvarná výchova*. Učitelé se vztahem primárně pro výtvarný obor (včetně neaprobované učitelky, která je výtvarnice), byli otevření, vřelí a rádi mi poskytli rozhovor bez ohledu, jaký vztah mají k digitálnímu médiu. Jejich odpovědi byly upřímné a čas strávený zkoumáním jejich praxe byl příjemný. Z učitelů, kteří mi odmítli poskytnout rozhovor, jsem cítila jistý druh strachu, uzavřenost a skepsi. Bez poskytnutí rozhovorů, které bych mohla analyzovat, nemohu vyvozovat žádné vědecké závěry, nicméně dle mého názoru, ze samotného odmítnutí a uzavřenosti vnímám jejich „ne“ jako jistý druh odpovědi, jež mi potvrzuje domněnky a obavy, které učitelé ve výzkumu vyřknuli, jako např.: „*Bohužel, často je výtvarná výchova vyučovaná neaprobovaně, často to vede k tomu, že ne moc dobře.*“ (učitel C)

Závěr mého výzkumu sám o sobě není převratným zjištěním, ale vnímám jej jako nosným pilířem pro impuls zlepšit poměry výtvarné výchovy, jako studnici inspirace, jak napomoci ke zkvalitnění výtvarného oboru na školách, a jako svou osobní motivaci, proč se danému oboru nadále věnovat.

5 DIDAKTICKÁ ČÁST

Tato kapitola se věnuje návrhům didaktického řešení, jak podle mého názoru zapojit digitální média do výuky výtvarné výchovy. Ve svých didaktických transformacích se snažím digitální médium, včetně mobilního telefonu, využít jen jako zprostředkovatele/ médium, skrze které docílíme požadovaného výsledku. Snažím se využít nového média bez striktní propagace a oslavování jeho vlastností. Snažím se nalézt cestu, kde digitální média mohou pomoci výtvarné výchově, aniž by narušovala její tradiční charakter, neusnadňovala žákům práci a neztracovala tradiční výtvarné techniky a práci rukou. Cílem není propagace digitálního média, ale využití jeho potenciálně přínosných vlastností, které jsem se dozvěděla ze svého výzkumu.

V druhé polovině této části práce se budu věnovat mé osobní sebereflexi proběhlé hodiny, kde byl vyzkoušen jeden z mých navržených didaktických úkolů.

Fotodokumentace výtvarného výsledku z hodiny je k nahlédnutí v příloze.

5.1 Návrhy didaktické transformace

5.1.1 Návrh struktury výtvarné aktivity č. 1 - Selfie

Námět: Prezentace mladých uživatelů na sociálních sítích, jakými jsou např.: Facebook, Instagram, apod. Selfie, z psychologického hlediska, jakož to autoportrét ve fotografii, prezentace sebe sama (mé lepší/hezčí já) nebo jako ujišťování záznamem: „*byl jsem opravdu zde*“. Uvedení do této problematiky. Jak může Selfie zkreslovat realitu?

Koncepty: Mobilní telefon, sociální síť, sebe prezentace ve veřejném virtuálním prostoru.

Východisko pro didaktickou transformaci: Mladí uživatelé na sociálních sítích.

Záměr: Sebe prezentace, sebepoznání, zamyslet se nad způsobem dnešních prezentací na sociálních sítích.

Postup práce: Úvodní slovo – promluvit o fenoménu Selfie z pohledu dnešní prezentace na sociálních sítích, dát podněty k diskuzi na téma: *proč je z psychologického hlediska tento fenomén těší tak velké oblibě*, pracovat formou řízeného dialogu s žáky, vycházet z jejich zkušeností; připravený papír a pauzák vystříhnout ve velikosti displeje mobilního telefonu; vyfotit si své Selfie, tak aby byla žákova podobizna pro žáka vizuálně uspokojivá: „*vyfotíte se tak, jak byste chtěli prezentovat sami sebe na profilové fotce svého profilu vybrané sociální sítě?*“; prohlédnout se v daném časovém úseku; zakreslit tužkou své Selfie na připravený papír, jen pomocí paměti; kresbu přenést na pauzák pomocí tenké fixy; kresbu porovnávat pomocí prosvícení mobilním telefonem s fotografií své podobizny; závěrečná reflexe.

Pomůcky: Papír, pauzák, nůžky, tužka, tenká fixa, mobilní telefon.

Reflexivní otázky: Jsem si na Selfie podobný/á? Na vyfocené podobizně vnímám sám sebe uspokojivě či naopak? Jaký mám z výsledku pocit? Jak vnímám Selfie nyní po výtvarné zkušenosti? Jaký je vizuální rozdíl mezi kresbou své Selfie a kresbou klasického portréту/ autoportréту? Co my tato hodina dala/ S čím odcházím?

5.1.2 Struktura výtvarné aktivity č. 2 – „Jsem to stále já?“

Námět: Ústředním tématem je portrét. Jde o kombinovanou techniku prolnutí kresby a fotografie. Jde o didaktickou transformaci mé výtvarné práce.

Koncepty: Autoportrét, identita, kresba, ztotožnění se, „Já“, ego, fotografie.

Východisko pro didaktickou transformaci: Autorská tvorba.

Záměr: Analytické myšlení nad idealizací svého autoportréту.

Postup práce: Úvodní slovo k portrétům, motivace, navození atmosféry. Rozlišit pojem portréту a autoportréту. Požádat o zavření očí a ponoření do sebe, vnímání sebe samé/ho, použití představivosti, paměti a hmatu; rozdat papíry + tužky pro případné reflexivní poznámky; Výtvarná činnost: 1.) Nakresli svůj portrét (bez pomoci zrcátka, fotografie) za

pomocí jakékoli kreslicí pomůcky -10 minut. 2.) Obkresli svůj finální portrét na pauzák pomocí černé fixy, v jednoduchých liniích, žádné stíny – 5 minut. 3.) Rozdání fotografií, autor konfrontován kresba x fotografie, možnost manipulace a hledání správných (uhádnutých) tvarů – 5 minut; Společná stručná sebereflexe, každý má možnost se vyjádřit; závěr (poděkování a stručné reflektivní vyjádření ode mě).

Pomůcky: Kancelářský papír velikosti A4, pauzák velikosti A4, vytištěný portrét každého člena skupiny (černobílá), kreslicí pomůcky, černé fixy o tloušťce stopy 0,1 – 0,7.

Reflektivní otázky: Vidím ve svém autoportrétu sebe samého? Co mě napadá, když porovnávám kresbu s fotografií? Když nalézám shodu mé kresby s fotografií, připadá mi, že se výstup opravdu podobá mě samotné/samotnému? Na koho se dívám, když se dívám na sebe? Odpovídá má nakreslená podobizna mé identitě? Odpovídá má nakreslená podobizna mé prezentaci? Vidím ve své podobizně idealizaci nebo stylizaci něčeho pro mě líbivého či odpudivého? Podobizna mého výstupu jsem já? S čím odcházím?

5.2 Reflexe didaktického úkolu č. 2 – „Jsem to stále já?“

Tuto navrženou didaktickou transformaci jsem uskutečnila pomocí zkušebního testu na svých spolužácích a taktéž studentech pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v rámci předmětu výtvarná výchova v sociální a terapeutické praxi 2, pod vedením Mgr. Zuzany Svatošové. Mým cílem v uskutečnění této hodiny bylo ověřit si funkčnost mého navrženého výtvarného úkolu a odhalit, popřípadě doladit možné pedagogické či technické chyby. Jelikož zacházení s technologiemi bývá mnohokrát *ošemetné*, z důvodu jeho možného selhání, ať už technologickým nebo lidským faktorem, zvolila jsem raději varietu zkušební hodiny na dospělých lidech s citem pro pedagogickou činnost.

5.2.1 Příprava na zkušební hodinu

Třída/skupina: 3. ročník PedF UK, katedra VV jednooborové studium

Předpokládaný počet studentů: 17

Časová dotace: 45 minut

Poznámky k úvodnímu slovu: Autoportrét pro nás není jen výtvarná činnost jako u portrétování nám neznámých modelů v hodinách či z fotografií. Tvorba autoportrétu obsahuje značnou dávku sebehodnocení. Aktér úkolu je nucen ponořit se do představy o sobě samém a promítnout jej do kresby. Jde o jistý způsob identifikování se. Jde o pokus zachytit svou identitu. Z psychologického hlediska je však identita velmi nepevný pojem. Identita je ztotožnění jedince se svými sociálními rolemi. Každá z těchto rolí představuje naše „já“ a rolí máme tolik, na kolika mínění nám záleží. Jednodušeji řečeno, sami sebe jsme schopni definovat jen ve vztahu k někomu jinému. Naše identifikace je vždy závislá na tom, ke komu ji aktuálně vztahujeme.

Mé očekávání: Každý jedinec ve skupině by měl projít jistým ponořením do sebe sama. Zastavit se nad tím, kdo je, uvědomit si svou existenci a zamyslet se nad skutečností, že je součástí širšího celku. Ideálně harmonizovat v sobě určité rozpory či alespoň projít jistou katarzí k sobě samému. Zamyslet se nad svou prezentací a jít více do hloubky.

Tímto úkolem se snažím nalézt cestu, jak svůj autorský výtvarný projekt přenést do běžného školního prostředí bez využití Photoshopu, jen s běžně dostupnými pomůckami a zkušenostmi průměrného učitele.

Poskytnuté informace: Všichni účastníci úkolu obdrží informační mail s pomůckami, které si mají připravit. Konkrétně šlo o libovolné kreslicí pomůcky a tenkou černou fixu s tloušťkou stopy v rozmezí 0,1 – 0,7.

Pomůcky: Vyfotografovat si předem portrét všech účastníků ze skupiny. Portrét doma upravit do varianty černobílého zobrazení a upravit na střed formátu. Následně veškeré fotografie vytisknout o rozměru A5 a přinést do hodiny. Nastříhat kancelářský papír na A5,

nastříhat pauzák v rozměru A5 a přinést do hodiny. Přinést erární černé fixy o tloušťce 0,1 – 0,7 do hodiny. Kancelářské papíry na reflektivní poznámky pro mě i účastníky ze skupiny.

5.2.2 Sebereflexe

Datum konání: 13. 11. 2019

Počet studentů: 12

Průběh hodiny: Jak už to tak bývá, když si člověk něco naplánuje, ve výsledku je vše úplně jinak. První nepředvídatelná situace byla způsobena nepřítomností paní Mgr. Svatošové z důvodu nemoci, domluvily jsme se však, že i bez její přítomnosti výuka proběhne a reflektivně ji pak budeme informovat o průběhu. V daný den jsme měly naplánovaný úkol dvě, já jsem šla až druhá v pořadí. Jelikož jsem sama netušila, co má moje spolužačka za úkol, náhodně jsme se shodly v podobné tematice. Technika, průběh zadání, pomůcky apod. bylo diametrálně odlišné, ale shodovaly jsme se v ponoření do sebe samého. Když jsem přišla na řadu já, přišli mi mí spolužáci na dané téma značně vyčerpaní a zároveň uspokojení vyřešení daného tématu pro ně samé. Vnímala jsem proto jistý druh neochoty a unavenosti, když jsem se z jiného soudku vrátila opět na začátek tohoto řešení.

Myslím, že výše zmíněné mi vzalo „vítr z plachet“ a naboural mou *natěšenost* z úkolu. I přes tuto mou osobní nespokojenost z atmosféry hodiny si dovolím hodnotit, že konečný výstup dopadl dobře a kvalitně dle mého očekávání.

Reflexe didaktické transformace: V první chvíli jsem se pokusila atmosféru rozvolnit a odlehčit vtipem a zároveň směřovat jejich pozornost z mé spolužačky na mě. Následně jsem všechny studenty poprosila, abychom se posadili do oválného útvaru. Jelikož jsem studenty ze skupiny dobře znala a věděla, jaké jsou jejich zkušenosti a vědomosti, oprostila jsem se od jakékoliv definice portréту, autoportréту aj. a zaměřila jsem se čistě na motivaci vizuální. Poprosila jsem je o zavření očí a zkoumání svého obličeje, své vizuální identity. Dávala jsem návodné otázky, které si měl každý sám pro sebe představit typu: „*Jaký tvar mají tvé nosní dírky?*“. To vše se ukázalo jako správná strategie. Následně jsme přišli k samotné kresbě

vlastního autoportrétu. Myslím, že s tím nikdo zásadně nebojoval a skupina to pojala hravě s humornou sebekritikou. S přenesením na pauzovací papír neměl nikdo potíže. Následné hledání podobnosti mělo spíše efekt vyděšení, stydlivosti, odporu možná i krátkodobého sníženého sebevědomí. Hodnotím tak z okamžitého zmlknutí, občasného, ale krátkého smíchu. I když to zní strašlivě, myslím, že tato reakce byla správná. Bylo vidět zaskočení a vnitřní sebereflexe u každého ze zúčastněných. Myslím, že tyto pocity jsou velice důležité proto, aby se člověk v jakékoliv činnosti mohl posouvat dál. Jelikož nás na konci tlačil čas, proto jsem poprosila všechny o společnou reflexi, kde si měl každý promyslet trefnou větu. Každý se k úkolu vyjádřil kladně. Nicméně těžko říct, jak byla jejich reflexe upřímná. Byli jsme v pozici, když končila hodina a spoustu spolužáků se těšilo na oběd nebo spěchali na vlak, aby mohli na víkend domů. Proto soudím, že se nikdo nechtěl pouštět do debat a jen formálně uzavírali konec hodiny.

Odhalené chyby: Vytisknutí fotografií, bylo mé nejsnadnější řešení, jak pracovat s fotografií v hodině. Využila jsem i vědomí, pro koho hodinu připravuji (tj. dospělí lidé s výtvarnými schopnostmi). Nicméně papírová fotografie neumožňuje případně zvětšení/zmenšení velikosti, aby odpovídala kresbě. Mí spolužáci se s tím obstojně poprali, ale je mi jasné, že ve skupině dětí druhého stupně základní školy bych s tímto řešením neobstála. V takovém případě bych striktně volila využití digitálního média ve formě počítače, notebooku či tabletu, z důvodu umožnění změny velikosti fotografie a prosvícení pauzáku pro snadnější viditelnosti a hledání podobnosti.

Závěrečná sebereflexe: Úkol hodnotím kladně s potenciálem pro další rozvíjení a jako vhodný nástroj nejen pro zapojení digitálního média nenásilnou formou k tradičním výtvarným technikám. Je zde i základní práce s proporcemi obličeje, zlatý řez, kresebné a fotografické dovednosti. Jinými slovy, vnímám jej jako vhodný nástroj k multifunkčnímu propojování výtvarných technik a základních výtvarných zákonitostí, které se dají touto formou naučit, popřípadě ověřit.

Výsledek: Fotodokumentace z výtvarných výsledků účastníků ze skupiny jsou k nahlédnutí v příloženém souboru – FOTODOKUMENTACE DIDAKTICKÉ ČÁSTI.

6 AUTORSKÁ PRÁCE

Na úvod této kapitoly je důležité říct, že tato má výtvarná činnost byla prvním článkem z mé bakalářské práce. K této technice a využití kombinace kresby a digitálního média mě volně inspirovala přednáška z předmětu Dílna - Prostor a objektová tvorba 1, pod vedením pana MgA. Jana Pfeiffera.

Volné zkoušení a různé proměnné variace prolínání kreseb s fotografií mě nejen zavedly k autorské tvorbě, ale zároveň otevřely celou škálu myšlenek a uvažování nad digitálními médii v umění a samozřejmě ve výtvarné výchově na školách. Tím jsem dostala impulz ke vzniku bakalářské práce na toto téma.

Tato tvorba spočívá v základu v sociální interakci mé osoby a dalšího člověka. Jedná se o lidi v širokém věkovém rozpětí s různými kresebnými zkušenostmi. Zakládá si na neformálním jednání a volné konverzaci. Daný člověk je následně požádán, aby nakreslil svůj autoportrét libovolnou kreslicí pomůckou na libovolný rozměr, na libovolný materiál z libovolného úhlu pohledu na sebe samého jak se zná. Bez využití fotografické předlohy či zrcadla. Ve sto procentech vždy lidé kreslí svůj autoportrét z předního pohledu. Následně jej s verbálním souhlasem vyfotografuji a za pomoci Adobe Photoshopu prolínám získané kresebné podobizny s jejich portréty na fotografii.

Baví mě zjištění, že i když mí portrétisté nemají kresebné zkušenosti a proporce obličeje jim u kresby dělají potíže, pokaždé se lidé v něčem dokonale strefí do své podobnosti. Zajímavým faktem pro mě je, že se velmi často jedná o proporce, na které se daný kreslíř moc nesoustředí. Jedná se proto často např. o tvar dolní čelisti, nasazení uší apod. Části, na kterých si člověk příliš zakládá, jsou naopak velmi idealizované a nepřesné. Jedná se z pravidla o oči, u žen je to často účes, zejména ofina. Ráda proto volím strategii umístování kreseb na fotografii dle těchto nenápadných rysů obličeje, které na první pohled nejsou důležité, kde se autor kreseb přesně trefuje. Pro autory je to vždy velkým překvapením, ale zároveň *poťouchle* radostným zjištěním.

Dělá mi radost pracovat ve výtvarné tvorbě s lidmi. Jejich interakce a reakce jsou pro mě motivací této práce nezanechat a posouvat ji dál.

Nyní mám ve své sbírce 14 portrétů. V této tvorbě hodlám pokračovat i nadále a v budoucnu vytvořit velkou sérii, která by se mohla skvěle uplatnit ve velkoplošném tisku, knižním vydání, apod.

Tento obraz zde složí jako vizuální ukázka mé práce. Ostatní portréty jsou k nahlédnutí v přiloženém souboru – AUTORSKÁ TVORBA.

7 ZÁVĚR

Jak již bylo řečeno, má bakalářská práce měla za cíl odhalit aktuální situaci, jaký postoj zauímají učitelé výtvarné výchovy na 2. stupni základních škol k problematice digitálních médií. Dovoluji si říct, že jsem na tuto otázku odkryla patřičnou odpověď.

V teoretické části jsem uvedla pojmy typu Kyberkultura, Multitasking. Poukázala jsem na jejich přínosné i negativně ovlivňující schopnosti a také jsem ukázala, jak úzce dokáží souviset s výukou výtvarné výchovy. Představila jsem jedny z nejzákladnějších a nejvyužívanějších digitálních technologií v pedagogické profesi a otevřela jsem téma vlivu těchto technologií na výuku.

Výzkumná část se stala nosným prvkem, který otevřel celou řadu podnětů k přemyšlení. Nejen, že práce poukázala na přínos digitálních médií ve výuce výtvarné výchovy, jakými jsou např.: navázání na moderní umění, základní techniky animace, aj. Tak vyzdvihl potenciál mobilního telefonu, který umějí zpovídaní pedagogové z výzkumu ve své praxi dobře využít. Je to např.: Forma vizuálního zápisníku. Využití audio přehrávání ve sluchátkách, jež napomáhá žákovi v jeho soustředění k tvorbě. Pomůcka k uspokojení lůbivosti materiální podstaty viděného pro žáka, aj. Zároveň výzkum odhalil značnou část negativních dopadů digitálních technologií na žáka, jaký jsou např.: Roztěkanost, nesoustředěnost, závislost na obrazových předlohách, neestetické vnímání hmotné podstaty, jistý druh perfekcionalismu aj.

I když nám výše zmíněné odpovídá na výzkumnou otázku, ukázalo se, že všechna tyto fakta jsou pro pedagogy sekundárním problémem. Učitelé se cítí s kvalitou výtvarné výchovy a chápáním její důležitosti z pohledu neodborné veřejnosti velmi nekomfortně. Nejen, že na základních školách není ujednocená kvalita ani kvantita výtvarných (i digitálních) pomůcek, vhodných prostorů, apod. Zároveň zpovídaní pedagogové cítí problém ve svěřování vedení výuky výtvarné výchovy do rukou neaprobovaných učitelů, kteří nedokáží uchopit cíle RVP a jeho kvalita se proto do škol dostává jen zřídka.

Didaktická část se snaží na výzkum adekvátně reagovat. Proto s nabytými vědomostmi navrhuji didaktickou transformaci, která má za cíl rozvinout základní znalost digitálních technologií, které jsou na poli moderního umění často využívány, ale zároveň aby stále kladla do popředí tradiční výtvarné techniky, které si dle mého osobního uvážení i na dále zaslouží hlavní pozornost.

U Autorské tvorby se snažím využívat digitálního média a výtvarné techniky, které jsou však svým výsledkem závislé na interakci mé a druhé osoby.

Na závěr považuji za důležité zde zmínit, že celá má práce je založená především na části výzkumné, která využívá techniky kvalitativního získávání dat. Všechna zmíněná data jsem se snažila pečlivě, objektivně a především věcně zanalyzovat a co nejpřesněji čtenáři předat. Ráda bych však zdůraznila, že jako každý kvalitativní výzkum, může být i tento do značné míry subjektivně ovlivněn.

8 REFERENCE

- Čech, Viktor. 2017.** Vizuální realita a současné umění - mezi irmezí a jejím zpochybněním. *Výtvarná výchova*. 3-4, 2017, stránky 22-29.
- Černý, Michal. 2015.** *Digitální informační kurátorství v pedagogickém kontextu : od teoretických východisek k jednotlivých nástrojům*. Brno : Flow, 2015. 978-80-88123-03-3.
- . **2018.** *Pedagogicko-psychologické otázky online vzdělávání*. Brno : Masarykova univerzita, 2018. str. 130. ISBN 978-80-210-8925-9.
- Flusser, Vilém. 2018.** *Postdějiny*. [překl.] Petr Bláha. V Mělníku : Přestupní stanice, 2018. ISBN 978-80-270-4476-4..
- . **1996.** Výtvarné umění, the magazine for contemporary art. *MOC OBRAZU*. 3-4, 1996.
- Fulková, Marie a Kitzbergerová, Leonarda. 2017.** Vliv multimediální komunikace ve výtvarné výchově. *Výtvarná výchova*. 1-2 2017, stránky 19-39.
- Fulková, Marie. 2002.** Když se řekně... vizuální gramotnost. *Výtvarná výchova*. Pedagogická fakulta UK, č. 4 2002, Sv. 42, stránky 12-14.
- Helus, Zdeněk. 2009.** *Dítě v osobnostním pojetí : obrat k dítěti jako výzva a úkol pro učitele i rodiče*. Praha : portál, 2009. ISBN 978-80-7367-628-5..
- Hendl, Jan. 2008.** *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha : Portál , 2008. ISBN 978-80-7367-485-4..
- Roman Šafaříček, Klára Šed'ová. 2014.** *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha : Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.
- Sak, Petr, a další. 2007.** *Člověk a vzdělání v informační společnosti*. Praha : portál, 2007. ISBN 978-80-7367-230-0..
- Spitzer, Manfred. 2014.** *Digitální demence: jak připravujeme sami sebe a naše děti o rozum*. Brno : Host, 2014. ISBN 978-80-7294-872-7.
- . **2016.** *Kybernemoc*. Brno : Host, 2016. ISBN 9788074917929.

9 PŘÍLOHY

9.1 Příprava k rozhovoru

- Učitel:

- Jak dlouho jste v praxi pedagogie výtvarné výchovy?
- Kde jste studovala a jaká je vaše aprobace jako učitele?

- Osobní vztah učitele k výuce výtvarné výchovy

- Co Vás vedlo k vyučování výtvarné výchovy?
- Jaký je váš nynější vztah k výuce výtvarné výchovy?
- Proč je, podle Vás, důležitá výuka výtvarné výchovy?

- Osobní vztah učitele k umění:

- Zajímáte se o aktuální dění ve světě umění? Tím mám na mysli například návštěva výstav, čtení odborných článků, účast na workshopech, přednáškách apod.

- Osobní vztah učitele k využití digitálních médií v umění:

- Jak vnímáte využití digitálních médií na aktuální umělecké scéně?
- Znáte nějakého umělce, jež ve své tvorbě využívá digitálních médií?
- Jaký zaujímáte postoj k digitálním médiím?

- Mobilní telefon ve škole

- Jak se staví školní řád k problematice mobilního telefonu?
- Využívají Vaši žáci v hodinách mobilní telefon?
- Konfrontoval/a jste se někdy s posměchem žáku ve třídě, kvůli prezentaci sociálního postavení skrze mobilní telefon?
- Jakou máte nejsilnější vzpomínku žák vs. mobilní telefon?
- Vzpomínáte si na chvíle, kdy byl nástup mobilních telefonů mezi běžnou veřejností? Jaké bylo vaše postavení k této situaci z pohledu učitele?

- Osobní vztah učitele k digitálním médiím

- Jaký zaujímáte postoj k digitálním médiím?

- Využíváte někdy sama mobilní telefon k tvorbě?

- Postoj učitele k praxi výuky výtvarné výchovy

- Kde čerpáte témata a inspiraci k výuce výtvarných hodin?
- Jak byste popsal/a aktuální kvalitu výtvarné výchovy? Kde vidíte klady a zápory v dnešní výuce výtvarné výchovy?
- Jaké je vaše doporučení pro zkvalitnění výuky výtvarné výchovy?

- Osobní vztah k digitálním médiím ve výuce výtvarné výchovy

- Jak se stavíte k problematice využívání mobilního telefonu ve výtvarné výchově?
 - Využíváte digitální média ve výtvarné výchově?
- Jaký je váš subjektivní názor k dnešní propagaci digitálních technik ve výtvarné výchově na základních školách?
- Vnímáte, že mobilní telefon ovlivňuje dětský výtvarný projev?
- Jaký vnímáte potenciál mobilního telefonu?
- Jaké vnímáte pozitiva/přínos využití mobilního telefonu?
- Jaké vnímáte negativa mobilního telefonu?
- Jaká je vaše subjektivní „předpověď“ budoucnosti tradiční výtvarné výchovy v moderní době?

9.2 Data výzkumné práce – rozhovory s pedagogy

9.2.1 Rozhovor – učitel A

Učitel

Jak dlouho jste v praxi pedagogie výtvarné výchovy?

Učím od roku 2006, takže se to bude složitě dopočítávat. Nějakých 13 nebo 14 let s pauzou na mateřskou dovolenou. Ale je pravda, že v průběhu pauzy jsem částečně učila, takže ty roky jsou započtené.

Kde jste studovala a jaká je Vaše aprobace jako učitele?

Původně jsem studovala na osmiletém gymnáziu, poté na Pedagogické fakultě dvojkombinaci, výtvarná výchova a pedagogika ukončené v roce 2007, na Filozofické fakultě katedru dějin umění, které jsem nakonec nedotáhla, protože jsem na Pedagogické fakultě nastoupila na doktorské studium specializace v pedagogické výtvarné výchovy.

Osobní vztah k výtvarné výchově

Co Vás vedlo k vyučování výtvarné výchovy?

To je pro mě hodně složitá otázka. Již na gymnáziu jsem dospěla k tomu, že bych ráda pracovala v nějaké pomáhající profesi. Baví mě být v kontaktu s druhými lidmi, tak jsem volila jakým způsobem. Dělala jsem tenkrát hodně intenzivní praxe v nemocnicích. Hledala jsem, zda bych nemohla jít, nějakou takovou cestou. Tam jsem zjistila, že bych nemohla být doktorka. Na lékařku nemám povahu. Tenkrát sestřičky nebyly vysokoškolský obor, a já z ambice na vzdělání, že mám na to vystudovat vysokou školu, jsem zjistila, že ta pedagogika by mohla být cesta. Umění byl vždycky můj koníček, to jsem vždy dělala ráda. Bavilo mě to. Šlo mi to. Vždy jsem to dělala ráda.

Jaký je váš nynější vztah k výuce výtvarné výchovy?

Hodně, vztah je nyní profesionální. Opravdu mám ráda výtvarnou výchovu. Co vlastně, ale nejsem schopná je má autorská tvorba. Od té doby co se to stalo profesí, to přestala být náplň

volného času. Osobně jsem vůči svým vlastním věcem natolik kritická, že vůbec nejsem schopná je dělat. Z koníčku se stala profese.

Proč je, podle Vás, důležitá výuka výtvarné výchovy?

Já učím výtvarnou výchovu na gymnáziu, na vzdělávací škole kde výtvarná výchova není hlavní proud, kde je to doplňkový předmět. Z pravidla to pro drtivou většinu není ten důvod, proč šli studovat všeobecnou školu. Myslím si, že je důležitá z několika důvodů. Je komplexní, používá se tam jak hlava, tak ruce. Rozvíjejí se různé záležitosti, postoje. Je tam prostor pro chybu a pro experiment. Nikde jinde není moc prostoru takto zkoumat a experimentovat, protože když si to představíte v jiném předmětu, znamená to špatnou známku. Zároveň je tam prostor pro to se vyjádřit, formulovat svá témata, přemýšlet, rozvíjet sociální vztahy ve třídě, a je skvělý, že vztahem k současnému umění uvádíme na tu hranu co se děje teď. Z té školy vycházíme ven a je to přirozené.

Osobní vztah k umění

Zajímáte se o aktuální dění ve světě umění? Tím mám na mysli například návštěva výstav, čtení odborných článků, účast na workshopech, přednáškách apod.

Ráda, když vyjde prostor. Musím říct, že častěji navštěvuji galerie se studenty, než chodím sama. Ono to souvisí. Samozřejmě, že ráda jdu na výstavu, když můžu, ale když se to sečte, jdu častěji se studenty než sama. Jsem ráda, když mám možnost vidět současné věci. Chodím na UMPRUM na klauzury, podívat se co se děje. Nedělám to úplně systematicky, že bych si řekla jeden den v týdnu do galerie, to ne. Spíš mám své nastavení vnímat co se děje, a ono se to umění okolo Vás děje. Tak to vnímám.

Osobní vztah k digitálním médiím v umění

Jak vnímáte využití digitálních médií na aktuální umělecké scéně?

Já si myslím, že je to nová pastelka, že je to nové médium, které ti umělci využívají, a záleží, co tím chtějí říct. Je to další nástroj, jak se vyjádřit. Pro mě je to, takto to učím děti, další sada pastelek, které mají k dispozici. Digitální média jsou prostě digitální média, občas je potřebujete, protože jinak ten obraz neuděláte.

Znáte nějakého umělce, jež ve své tvorbě využívá digitálních médií?

Nejvíce mě asi oslovují lidé z mého okolí, jako je například Jan Pfaffner, Sylva Francová... Tito lidé, kteří jsou kolem mě, u těch to vnímám nejvýrazněji. A zároveň mě baví, že oni to mají opravdu jako další způsob, jako další médium. Prostě ta jejich výtvarná tvorba je nějaká, a byla by i bez toho. Ale tohle ji posouvá někam jinam, rozšiřuje. Například kombinace kresby a animací, nebo nějakých projekcí, to mi přijde velmi zajímavé. Jelikož jsou mi tito lidé nejbližší, tak mám pocit, že to u nich vidím nejaktuálněji.

Jaký zaujímáte postoj digitálních medií v umění?

Beru to jako další médium, který nám dává svoje možnosti. Má svoje možnosti i omezení, určitě. Umožňuje nám nějaké nové cesty a pro řadu lidí z výtvarné výchovy je to cesta nesmírně atraktivní, kterou se to dá třeba celé otevřít.

Mobil ve škole

Jak se staví školní řád k problematice mobilního telefonu?

Vzhledem k tomu že máme ve škole vychované studenty, tak s tím nemáme na škole problém. Neměli-by využívat mobily v hodinách, ani z nich opisovat samozřejmě. Spíš se to na škole řídí základními pravidly. Není tedy potřeba upravovat, i když se k tomu nějak staví školní řád. Nebyl s tím nikdy problém, že bychom to museli vymáhat přes pedagogickou radu a podobně. Žáci mají na škole možnost Wi-Fi připojení, tak se počítá s tím, že mohou jít o přestávkách na internet. Jinak máme stejná pravidla jako pro dospělé. V hodinách vypnuté zvuky a podobně. Nesmí telefonovat, ale když někdo přijde, že mu volá maminka, tak jsou to výjimečné situace, které řešíme individuálně.

Využívají Vaši žáci v hodinách mobilní telefon?

Mají tendence to porušovat a využívat jej v hodinách. Je to nepříjemný, nemám to ráda. Mají tendence si číst pod lavicí, nebo něco si hrát. To je otázka základního vychování. Oni mají pocit, že zvládnou Multitasking. Mají pocit, že když se vykládá, tak přece není problém, že něco loví na telefonu nebo si něco hraje nebo si i čtu knížku, ono je to totéž. Je to nějaká bublina a já se snažím, aby to nedělali. Aby byli soustředění na danou věc. Ale v praxi s tím nemám problém. Stačí se zamračit, krůvě podívat a oni to hned schovají. Máme vychované děti.

Konfrontoval/a jste se někdy s posměchem žáku ve třídě, kvůli prezentaci sociálního postavení skrze mobilní telefon?

Mám velkou výhodu, že ty děti jsou vychované a mají k sobě velmi pěkné vztahy. Samozřejmě více méně... Jo smáli se, ale vždy to byla spíš součást nějakého pošuchování, nějaké legrace, a nemyslím si, že by to bylo ve zlém. Myslím si, že mají zažité, že hodnota člověka není hodnotou jeho vybavení. Docela zajímavá věc se stala s mým telefonem, protože mám řadu let tlačítkový. Dokud funguje tak já ho používám. Mám telefon, který je možná 8 možná 9 let starý, myslím si, že je to výstavní kus. Zajímavý, ale je, že vždycky byl horší než to, co mají děti. Ale zatím co v určité fázi to bylo takové to: „Jéééé... *Vy máte ještě tlačítkový telefon*“ (povrchní tón), tak najednou je ze mě největší hrdina. Stejně jak to zpívá Xindl-X: „*ještě jsem nebyl IN, a už jsem retro*“ je to vtipný. Tohle se změnilo. Myslím si, že už to chápu, už to i ti studenti berou jako věc volby. Už to neznamená, že by člověk neměl na něco lepšího. Je to záležitost volby, která je vedená nějakou úvahou, více či méně racionální.

Jakou máte nejsilnější vzpomínku žák vs. mobilní telefon?

Vzpomínáte si na chvíle, kdy byl nástup mobilních telefonů mezi běžnou veřejností? Jaké bylo vaše postavení k této situaci z pohledu učitele?

Tam se změnilo to, že z kraje byly, ale byl to jen nástroj pro telefonování. Takže tam žádné narušení pozornosti nebylo. Maximálně se mohli posílat SMS. Největší problém mohl být, když to někomu zazvonilo, to byla tragédie všedního dne. No ne, prostě to problém nebyl,

všechny děti seděly ve škole, takže ani nebylo s kým si telefonovat. Vlastně s tím žádné starosti nebyly. Najednou se jim teď otevírá celý ten virtuální svět. I když teď mě napadá, že jednou tu jeden problém byl, i když to není spojené tolik s mobily, jako spíš se sociálními sítěmi, které v té době byli spíše dostupné přes počítače. Když jsem byla na kurzu se třídou, tak jsme spali na jedné základce, přespávali jsme někde v tělocvičně a oni hrozně řešili, jestli je tam někde počítač. To byl rok 2009. To byl čerstvě Facebook a oni řešily, že by potřebovali napsat kamarádům. Tak tam mě to poprvé zarazilo. Poprvé jsem začala zjišťovat, že o něco jde. Já sama Facebook nemám, nevyhledávám to, ani to nevyužívám jako platformu. Ale tady jsem se poprvé zarazila, řekla jsem si: „*Safra, co to je?*“. Budilo to tam takou nevraživost jako že: „*Nebudu moct*“ a teď se stává to, že když jezdím se studenty na kurzy – jezdíme každý rok – tak my jim na začátku sebereme mobilní telefony a oni je pak nemají celý týden. Respektive, na začátku nám je musí nechat a poté můžou nechat. A tam se stává to, že oni nám je vlastně s velkou radostí později nechávají. Chvíli to trvá, ale pak se z toho stává přidaná hodnota toho celého, že nemají telefon, což mi připadá absurdní, když s tím sama vůbec spojená nejsem. Myslím, že to se hodně změnilo generačně. Že si užívají to, že jsou odpojení.

Osobní vztah k digitálním médiím

Jaký zaujímáte postoj k digitálním mediím?

Pro mě to není. Využívám to jako komunikační kanál, mail. Mám velký problém s tím, že když někdo pošle mail, tak se předpokládá, že ho ten druhý čte, což v mém případě vůbec tak není. Pro mě když jdu číst mail, tak to znamená zapnout si počítač, zalogovat se do počítače, otevřít e-mail a zalogovat se do e-mailu, takže mi to trvá a mám tam nějaké zpoždění. Preferuji osobní komunikaci. U lidí, u kterých mi přijde, že se mnou potřebují komunikovat aktuálněji a rychleji tak dávám telefonní číslo, ať mi zavolají, a pokud ten telefon najdu tak jim to i vezmu. Ale docela mě baví možnosti výtvarné. S fotkou, úpravy fotek.

Využíváte někdy sama mobilní telefon k tvorbě?

Ano to mám ráda, úprava fotek. Umím docela dobře zacházet s grafickými programy. Jsem schopná pracovat s vektorovou grafikou, Corelem,... Photoshop, Corel používám. Dělala jsem drobné animace... Na mobilu fotoaparát nemám, používám klasický *foták*, nebo mám možnost si ho půjčit.

Postoj učitele k výtvarné výchově

Kde čerpáte témata a inspiraci k výuce výtvarných hodin?

Hodně různě. Hledám inspiraci v literatuře, učebnicích, povídám si se studenty, všude kolem mě, v aktuálních výstavách, ve společenských situacích, co se aktuálně řeší. Třeba když byla volební kampaň, tak jsme graficky řešili vizuální styl. Propojuju věci s tím co se děje. A obrovskou inspirací jsou mi inspirací na pedagogické fakultě. Když mají nějaký hezký úkol ve svých diplomkách, nebo závěrečných pracích, tak se nestydím a „vykrádám to“. Předělám si to, ale беру to jako inspiraci pro výuku.

Jakby jste popsal/a aktuální kvalitu výtvarné výchovy? Kde vidíte klady a zápory v dnešní výuce výtvarné výchovy?

Je to hrozně těžký posoudit a spojit dohromady. Já jsem dělala různé výzkumy k tomu, takže mám ten pohled, možná, o kus širší než běžní učitelé z praxe. Bohužel, často je výtvarná výchova vyučovaná neaprobovaně, často to vede k tomu, že ne moc dobře. Protože, je to často, bez porozumění k tomu oboru. Myslím, že první velký problém je nějaká fixace na artefakt, že musí vzniknout něco, co je krásný. Druhým velkým problémem je, že ty věci, které vznikají, jsou vlastně vizuální, takže k tomu zas vedou ty digitální média „užasný“ a sociální sítě, vedou k jednoduchým, zkratkovitým inspiracím typu: „*Co dnes vyrobíme? No tak se podívám na Pinterest*“ a vyjede mi, co si vyrobím, tak to vyrobím. Nejde se po obsazech, nejde se po smyslu, ale jde se po formách. Myslím, že je to velký zdroj problému výtvarné výchovy. A pak vždy byly problémy, a taky budou, s technickým vybavením. Jenomže když to člověk umí, tak si s tím poradí.

Ted' jste vyjmenovala velkou škálu záporu, vidíte i klady výuky výtvarné výuky?

Myslím si, že velký klad je, jak je současné umění tak široké. Umožňuje to výtvarnou výchovu učit v tolika různých modifikacích a směrech. Nejsou to jenom výkresy, nejsou to jenom klasická média, která můžou řadě lidem vadit, nebo jim nemusí úplně vycházet. Výtvarná výchova má teď neuvěřitelně široké možnosti. Vnímám to jako dobrý potenciál toho oboru a pak samozřejmě za obrovský klad vnímám, toho jsem zmínila i na jednu stranu jako zápor, že ten svět je schopný sdílet ty vizuály, jsme schopni se jimi inspirovat. Z druhé strany je to obrovský potenciál, když si vezmete, že škála obrazu je veliká, a ty děti si to uvědomují a i kdyby výtvarná výchova byla podaná, jako „*maluj kraslici*“, tak může být hodně dobrá.

Jaké je Vaše doporučení pro zkvalitnění výuky výtvarné výchovy?

Učitelé by měli mít chuť a čas přemýšlet o tom co dělají. Aby to dávalo smysl, protože když to bude dávat smysl jim, tak to bude dávat smysl i dětem.

Osobní vztah k médiím ve výtvarné výchově (mobil ve výuce výtvarné výchovy)

Jak se stavíte k problematice využívání mobilního telefonu ve výtvarné výchově? Využíváte digitální média ve výtvarné výchově?

V mé praxi, mi mobily docela používáme. Používáme je jako foťáky. Mě to strašně pomohlo, od té doby, co mají všichni fotoaparáty v kapse, tak mi to zjednodušilo některé typy výuky. Děti se mi vždycky smějí, protože to většinou zadávám jako týmové práce. Například jsem řekla: „*Tak a teď budeme dělat animace.*“ a řekla jsem, že by bylo fajn, kdyby v tom týmu byl alespoň jeden člověk, který by byl schopen fotit, kdo bude mít sebou „*foťák*“. Oni se zasmáli a koukali skrz prsty, ale já jsem říkala, že s tím přeci nemůžu počítat automaticky. Že vím, že si to myslím, že každý má fotoaparát, ale že s tím nemůžu počítat. Vždy jim nabízím i alternativní řešení, máme staré školní fotoaparáty, které se použít dají a že to má i jiné řešení. Čili mě to hodně pomohlo v tomhle, že to je dostupný, většina mají ty foťáky. Nebo včera jsme modelovali sochy z hlíny a ty věci se nemůžou zachovat jinak než ve fotografii a já jim vlastně můžu říct: „*Vyfoťte si to, co jste udělali.*“ A pak to s čistým svědomím vezmeme a našlapeme zpátky do kýblu. Tohle je skvělé, velmi mi to uvolňuje ruce. Dřív tohle vůbec nebylo možné. To co děláme v sochařské dílně, jsou jen malé

„etídky“ které ani nemá smysl odlít a najednou je možnost, že na ně zbyde památka. Je hezký, že najednou už nemají pocit, že se celou hodinu s něčím trápí, a pak to jen našlapou do kýble. Najednou nám zbyde fotka, a je to pro mě velmi příjemná věc. Jinak ve škole máme přístupnou počítačovou místnost, počítače kde jsou i nějaké programy, máme tam teda ty neplacené varianty, free verze. Děti s tím poměrně umí pracovat a já jim to umožňuji. Často tam mají zadání, kde mají volnou techniku, mají možnost pracovat, s čím chtějí. Mohou pracovat pastelkami nebo mohou pracovat právě na tom počítači. Mohou dělat digitální koláže, nedávno dělali design deskové hry a tam mohli používat cokoliv. Když vezmu v potaz jednu konkrétní třídu, tak tam u tohoto úkolu vzaly ty digitální média neuvěřitelnou širokou škálu. Jedni kluci si naprogramovali figurky a nechali si je vytisknout na 3D tiskárně pro svou hru, kterou jinak měli namalovanou temperou, to bylo hrozně legrační. Další kluci dělali karetní hru s „pokemonama“ a ti si zas na svém telefonu otevřeli fotku pokémona a obkreslili ji jedna k jedné. Taky by to vlastně nevzniklo bez toho. Další varianta byla, že jedni zapomněli kostku, a abychom si to pak mohli zahrát tak si prostě otevřeli kostku jako aplikaci na telefonu. Těch možností je strašně moc a je to sranda.

Stává se Vám někdy, že děti umí zacházet s digitálními médii lépe než vy?

Ano stává, stává se mi to často a pravidelně, ale já s tím nemám problém. Jsem zvyklá na to, že učím chytré děti, které jsou chytřejší než já a dost si to užívám. Oni umí používat ten nástroj, ale neumí si poradit s tím výsledkem. Neznají třeba základní kompoziční principy, neumí si poradit zvětšování x zmenšování. I když já konkrétně nemusím vědět, jak bych to udělala technicky, tak přesto jim mohu pomoci s tím výsledkem. Když někdo kreslí líp než vy, taky ho máte furt co naučit. Nemám s tím vůbec problém.

Jaký je váš subjektivní názor k dnešní propagaci digitálních technik ve výtvarné výchově na základních školách?

Vnímáte, že mobilní telefon ovlivňuje dětský výtvarný projev v tradičních technikách?

Myslím si, že jsou k tradičnímu pojetí výtvarných technik mnohem kritičtější. Protože, ta digitální varianta je taková čistá. Jak nemá tu materiální podstatu, tak je čistá. Musím říct,

že využívám toho, když děláme něco rukama, a nemají z toho dobrý pocit. Protože něco, je to „*omatlany*“, ten papír je nějaký..., tak jsem se naučila, a docela to na ty pubertáky funguje, že je vyzvu, aby si to vyfotily do telefonu. Dám jim to na čistý papír, a už to funguje. Myslím si, že mají problém s materiální podstatou věcí, že ji nevnímají úplně esteticky. Vnímají to jako nějaké omezení. Když se dívají na svou vlastní věc ve fotografii, a ta se jim líbí. Možná jak je to na obrazovce toho telefonu, možná tím jak je to menší, možná tím jak je to křehčí. Hrozně zajímavě tohle funguje. Je to zajímavé. Na digitální obraze chybí materiál se všemi svými klady i zápory. Některé děti, já to nedokážu posoudit, ale myslím si, že vnímají digitální obraz jako estetičtější, že jsou s ním spokojenější, protože je čistý, pro mě je třeba dost mrtvý. Možná je v tom i moment sdílení, ve kterém já nejsem schopna ještě úplně uvažovat.

Jaký vnímáte potenciál mobilního telefonu?

Jaké vnímáte pozitiva/přínos využití mobilního telefonu?

To že to mají stále v kapse, při ruce.

Jaké vnímáte negativa mobilního telefonu?

Jelikož mají přístup kdy vyhledávání a ve chvíli kdy vyhledávají tak nemyslí. Vypnou a přestávají přemýšlet. Věci, které by byli schopni vymyslet, tak vyhledávají, je to pro ně snadnější řešení. Člověk je přirozeně líný, a když si to může dohledat tak nepřemýšlí. Další negativum vnímám, že si to mají žáci tendenci vyfotit a kreslit to z obrázku. Že vlastně tu složitou práci, převést ten trojrozměrný objekt do 2D, to co je opravdu složitý, kromě toho že se člověk opravdu naučí kreslit, tak to nesmírně rozvíjí myšlení, to člověk už nedělá. Zjednodušují, hrozně zjednodušují. Viděla bych to jako výtah, jednoduché řešení složitého problému, který mi přináší jednoduchý výsledek, který chci. Na jednu stranu je to super, jsem v tom pátém patře za chvíli, jsem tam, a jsem tam spokojený, jsem tam bez práce. Nicméně je otázkou, jestli bych tam vůbec dolezl po schodech...

Jaká je vaše subjektivní „předpověď“ budoucnosti tradiční výtvarné výchovy v moderní době?

Myslím, že to půjde, odezdi ke zdi, oběma směry. Jedna cesta bude taková, že to prostě vymře v některých podobách a druhá cesta bude, že se to bude adorat. Že budou skupiny, školy co odmítnou úplně přistupovat na ty nové věci, že ty nová média budou „*manstrime*“. Myslím, že z manuálních dovedností se stane něco výjimečného. Že to možná bude i statusová záležitost. Že třeba dřív byla statusová záležitost lidi, co si mohli dovolit mobil s tou největší plackou, tak brzo tu bude, že lidi co mají nejvíce peněz, si budou moc dovolit být bez toho. Že se to úplně otočí, si myslím. Ale třeba taky ne...

9.2.2 Rozhovor – učitel B

Učitel

Jak dlouho jste v praxi pedagogie výtvarné výchovy?

Na Základní škole učím 3 roky, jinak jsem externě v pedagogice přes 20 let.

Kde jste studovala a jaká je Vaše aprobace jako učitele?

Na Filozofické fakultě čeština, na Pedagogické fakultě výtvarnou výchovu

Osobní vztah k výtvarné výchově

Co Vás vedlo k vyučování výtvarné výchovy?

Ráda jsem kreslila

Jaký je Váš nynější vztah k výuce výtvarné výchovy?

Byla jsem aktivní výtvarník. Grafický design, autorská fotografie. To vše pro mě bylo velmi obohacující, přínosné a ku prospěchu. Čím více mám zkušeností, tím více jich mohu předat.

Proč je, podle Vás, důležitá výuka výtvarné výchovy?

Vše souvisí se vším. Přemýšlela jsem nad tím a vše může být k něčemu. Není důležité, co a jak umí žák nakreslit, jak nekreslí zátiší, jak nakreslí portrét apod. důležitá je zkušenost. Pomáhá nám se vyjádřit a umět se pasovat se zadáním. Jak zadání dokáže zpracovat, aby byl uspokojivý výsledek, pro toho komu se to zalíbí. Jak se prezentuji, umět se popasovat ze zadáním. Samozřejmě vnímavost a estetika.

Osobní vztah k umění

Zajímáte se o aktuální dění ve světě umění? Tím mám na mysli například návštěva výstav, čtení odborných článků, účast na workshopech, přednáškách apod.

Zajímám, nejen že sama navštěvuji galerie, spíše však vyhledávám informace. Hlavně se snažím být já tím, kdo předává povědomí o umění dětem. Vždy na začátku hodiny máme různé vzdělávací a sdělovací aktivity. Výtvarno okolo nás.

Osobní vztah k digitálním médiím v umění

Jak vnímáte využití digitálních médií na aktuální umělecké scéně?

Digitální médium chápu jako výpověď. Není důležité, jaké médium k tvorbě zvolím. Hlavní je nevnímat počítač jako spoluautora. Tvůrce musí být připravený a vědět co dělá. Nenechávat vše náhodě. Prvoplánovost je vždy špatná, u každého média, u počítačů je to častým jevem.

Znáte nějakého umělce, jež ve své tvorbě využívá digitálních médií?

Nehodnotím, moc se o ně nezajímám, jsem zastánce tradičních technik

Jaký zaujímáte postoj digitálních medií v umění?

Nehodnotím, jsem zastánce tradičních technik- samozřejmě kromě grafického designu.

Mobil ve škole

Jak se staví školní řád k problematice mobilního telefonu?

Zakázány v prostorách školy. Nicméně pedagog ve svých hodinách může využít úpravu, já ji využívám.

Využívají Vaši žáci v hodinách mobilní telefon?

Ano, preferuji klid v hodinách, aby se žáci mohli soustředit na svou tvorbu, proto žákům povolují v hodinách využívat mobil k hudbě či mluveného slova ve sluchátkách. Samozřejmě vše má své hrance a s žáky je máme pevně stanovené, proto když jeden zneužije této benevolence, klidně všem telefony zabavím. Dále ve spolupráci s jinými předměty máme projektové dny, kde povolím dětem vyhledávání informací apod. Vždy je vše na domluvě.

Konfrontoval/a jste se někdy s posměchem žáku ve třídě, kvůli prezentaci sociálního postavení skrze mobilní telefon?

Ne nikdy, nic si nevybavuji. Každopádně jsem si toho vědomá, a proto se tomu snažím předcházet. Například: Ne všichni žáci vlastní telefon, proto mám ve třídě k dispozici počítač pro vyhledávání informací, který žáci mohou využívat apod.

Jakou máte nejsilnější vzpomínku žák vs. mobilní telefon?

Nemám, nic takového si nevybavuji. Výtvarná výchova je u nás v pohodě, taková free.

Vzpomínáte si na chvíle, kdy byl nástup mobilních telefonů mezi běžnou veřejností?

Jaké bylo vaše postavení k této situaci z pohledu učitele?

Ve výtvarné tvorbě žádnou změnu nepociťuji, nicméně v přístupu k tvorbě jako takové ano. Děti mají pocit, že musí být dokonalý, jsou posedlí perfekcionalismem, bojí se nakreslit čáru, protože nebude dostatečně rovná. Srovnávají samy sebe s prezentací, jež vidí všude kolem sebe. Mají pocit, že musí být dokonalé tiskárny. Snažím se tyto jejich hranice bourat, a vysvětlit jim, že tím že ta čára není, jako z kopírky vytvářejí to výtvarno.

Osobní vztah k digitálním médiím

Jaký zaujímáte postoj k digitálním mediím?

Žiji v moderní době jako každý jiný, je to tedy pro mě zdroj komunikace, bez mobilu nikam nejdu, ani ho nevypínám. Samozřejmě vše má své hranice. Nesmíte se tím nechat pohltit a nezapomínat na prožitky.

Využíváte někdy sama mobilní telefon k tvorbě?

Ráda využívám mobil jako fotoaparát, jako svůj vizuální zápisník.

Postoj učitele k výtvarné výchově

Kde čerpáte témata a inspiraci k výuce výtvarných hodin?

Když jsem nastupovala na základní školu jako pedagog, bylo toto má největší obava. „*Co vlastně budu učit?*“, že nebudu mít témata apod. Nicméně inspirace je všude kolem nás. Témata jsou všude okolo, jen si jich musíte všimnout. Aktuálně mám vypsaná témata na půl

roku dopředu a stále si mě nacházejí další. Důležité je neztrácet tu hlavní linii kam chcete žáky dovést a co jim chcete předat, tu mám jasně vytyčenou.

Jakby jste popsal/a aktuální kvalitu výtvarné výchovy? Kde vidíte klady a zápory v dnešní výuce výtvarné výchovy?

Neexistuje žádná osnova a kvalitní učebnice pro výtvarnou výchovu, ano nějaké učebnice jsou, ale brzy zjistíte, že to vlastně učebnice nejsou. Zároveň, i když existuje RVP tak je natolik abstraktní a neuchopitelné, že se z něho vůbec nedozvíte, co s dětmi máte dělat. Chybí linie výuky. A pokud si sám učitel nenalezne a neuspořádá svou učební linii tak nic nemá. Například v dějepise vše máte jasně dané co učit a jak to jde po sobě. Ve výtvarné výchově strašně záleží, kdo ji učí. Učitel si může dělat, co chce. Učitel si sám musí vytvořit systém. Což znamená, že jsou žáci vydáni na pospas tomu, kdo zrovna výtvarnou výchovu učí a jak ji učí.

Jaké je vaše doporučení pro zkvalitnění výuky výtvarné výchovy?

Vytvoření kvalitního systému výuky výtvarné výchovy. Osnovy, RVP, učebnice...

Osobní vztah k médiím ve výtvarné výchově (mobil ve výuce výtvarné výchovy)

Jak se stavíte k problematice využívání mobilního telefonu ve výtvarné výchově? Využíváte digitální média ve výtvarné výchově?

Učitelka odpověděla v minulé otázce

„Ano, preferuji klid v hodinách, aby se žáci mohli soustředit na svou tvorbu, proto žákům povoluji v hodinách využívat mobil k hudbě či mluveného slova ve sluchátkách. Samozřejmě vše má své hrance a s žáky je máme pevně stanovené, proto když jeden zneužije této benevolence, klidně všem telefony zabavím. Dále ve spolupráci s jinými předměty máme projektové dny, kde povolím dětem vyhledávání informací apod. Vždy je vše na domluvě.“

Viz odpověď na otázku „Využívají vaši žáci v hodinách mobilní telefon?“

Také obohacují mě v hodinách, to znamená výkladovou část, projekce, sdílení žáků. Také do svých hodin ráda zahrnuji dějiny umění, tj. didaktická část. Na kterou pak navážu,

vytvořím, projektovou část. Nerada však ukazuji přímo vzory (tj. Pinterest apod.) Dětem to bere jejich nápady.

Jaký je váš subjektivní názor k dnešní propagaci digitálních technik ve výtvarné výchově na základních školách?

Myslím, že tato propagace se týká především jiných předmětů, jako je zeměpis, dějepis, apod. Ano, když se prezentuje základní škola, vždy říká jaké je jejich vybavení počítačů, interaktivních tabulí, atd. Nicméně myslím, že u výtvarné výchovy se nic takového neočekává.

U výtvarných oborů, ale můžeme využít na počítačích Photoshop, fotoaparát apod...

Ano, to máte pravdu, když se nad tím zamyslím, je fakt, že ve vyšších ročnících, primárně v 9. třídách, to bývá limitující

Vnímáte, že mobilní telefon ovlivňuje dětský výtvarný projev?

Ne, nevnímám

Jaký vnímáte potenciál mobilního telefonu?

Jako formu vizuálního zápisníku, je to pomůcka.

Jaké vnímáte pozitiva/přínos využití mobilního telefonu?

Jako formu vizuálního zápisníku, je to pomůcka.

Jaké vnímáte negativa mobilního telefonu?

Když se tento nástroj používá, jak nemá, může pak narážet na práva, tj. problém s autorstvím, zveřejňování soukromích věcí, kyberšikana apod.

Ve výtvarné výchově, mobil nemůže nahradit model, děti si rády věci fotí a kreslí vyfocenou věc, i když je před nimi model, usnadňují si tu nejtěžší práci, aby nad ní nemusely přemýšlet.

Jaká je Vaše subjektivní „předpověď“ budoucnosti tradiční výtvarné výchovy v moderní době?

Já doufám, že dobrou. Ono se to, asi nikdy nevrátí ve smyslu fotografie, průmyslu apod. Mám spíš takovou radu, doporučení, nežli předpověď. Zkusila jsem si vše manuálně, ať už se bavíme o fotografii, grafologii písma aj., po zkušenostech lépe chápu výsledek, ve smyslu, grafického programu na počítači. Bez zkušeností s tím pracuji jako běžný uživatel, a může mě to ochudit.

Jinak malba bude vždycky malbou, kresba bude vždycky kresbou. Tisk je nikdy nenahradí. Každý člověk chce zanechat stopu, kresebný počín to umožňuje. Počín, který je nám vrozený.

9.2.3 Rozhovor – učitel C

Učitel

Jak dlouho jste v praxi pedagogie výtvarné výchovy?

Léta jsem učila na půl úvazku, takže hned po revoluci jsem nastoupila Základní školu, a učila jsem 2 dny v týdnu. Teď je to asi 14 let, co učím na plný úvazek.

Kde jste studovala a jaká je Vaše aprobace jako učitele?

Studovala jsem na pedagogické fakultě výtvarnou výchovu.

Osobní vztah k výtvarné výchově

Co Vás vedlo k vyučování výtvarné výchovy?

Vždy to byla má dětská záliba. Sama jsem chodila do ZUŠ, kdy jsem měla výbornou paní učitelku, která nás brala například ke zvířatům, do drůbežárny apod., kde jsme kreslili mezi zvířaty, chodila s námi do ZOO, malovali jsme v krajině i město a hrozně mě to bavilo. Byla to pro mě jedna z možností, jak se budu živit.

Jaký je Váš nynější vztah k výuce výtvarné výchovy?

Vyvíjelo se to a stále vyvíjí. Ty podmínky ve školství se mění, takže se hodně mění, jak se cítíme v tom procesu. V poslední době se to docela zhoršuje. Na základních školách přibývá strašně dětí ve třídách, což nevnímám ku prospěchu. Otázkou je i integrace, v jedné třídě se může sejít třeba 6 integrací, s poruchami chování, učení... Někdy jsou to nevychované děti, někdy opravdu mají problém. Mají tam sice asistentky, ale ne vždy jsou asistentky k pomoci, tudíž máme mnohdy těžší práci. V některých třídách jsou dokonce i asistentky dvě, a nemohou nikam s dětmi odejít, nemají žádné zázemí, takže se vše odehrává v jedné třídě a je to mnohdy dost náročná práce. Jinak co se týče konkrétně výtvarné výchovy, už máme něco zajištěné, co funguje, hledáme k tomu i nové možnosti. Držíme se však v tom co známe, co funguje, co umíme dobře. Jsme základní škola, takže se snažíme o základy výtvarné výuky.

Proč je, podle Vás, důležitá výuka výtvarné výchovy?

Umění je v životě člověka důležité vždycky. I když mnoho lidí tvrdí, že je to neovlivňuje, tak si myslím, že to není pravda. Výtvarná výchova je samozřejmě umělecký obor, a lidi v sobě mají přirozenou tvořivost, která by se měla rozvíjet. I když si mnoho lidí myslí, že jsou netaentovaní, tak má smysl na sobě pracovat.

Osobní vztah k umění

Zajímáte se o aktuální dění ve světě umění? Tím mám na mysli například návštěva výstav, čtení odborných článků, účast na workshopech, přednáškách apod.

Teď tady mám zrovna plakát na Daniela Pitína v Rudolfinu, což mě dost zajímá. Jinak určitě se moc zajímám, bereme děti na výstavy, chodíme sami a určitě nás to nějak způsobem ovlivňuje. Děje v Praze. Denní dění... Teď jsme se rozhodli dělat něco nového, ne že by to bylo nové, jen u nás to nikdy nebylo a to otevřít novou dílnu sítotisku. Našli jsme prostor, kde není okno. Vždy jsme se u nás na škole zabývali jen tiskem z hloubky, tak bychom to chtěli rozšířit o sítotisk. Jinak nejsem schopná asi odpovědět, co konkrétně mě ovlivňuje a co se děje, ale čerpáme z toho stále podvědomě.

Osobní vztah k digitálním médiím v umění

Jak vnímáte využití digitálních médií na aktuální umělecké scéně?

Kde jsem se s tím naposledy setkala? To byla ta věc o zvuku... Zpracování zvuku ve výtvarném umění. Bylo to, myslím, v Domě U Kamenného zvonu. Já jsem z AVP, což je Asociace výtvarných pedagogů, a tam jsme měli komentovanou prohlídku, která byla poměrně zajímavá. Tam jsem se s tím v podstatě setkala. Někteří umělci zde zpracovávali zvukové záznamy a dle mého názoru je to hodně aktuální téma. Začínal s tím kdysi Knížák. Je to téma, které je mě ne úplně blízké. Ve výuce jsme naposledy dělali s dětmi, že jsme jim pouštěli muziku na tohle téma a oni to nějak abstraktně zpracovávaly, nezůstali jsme tedy jen u záznamu. Chtěli jsme prolnout co nejkontrastnější záznamy. Od ostré metalové muziky

po vážnou, hodně klidnou harmonickou hudbu. Pak jsme to dávali dohromady, k tomu vymýšlely samy, která muzika je jim blízká. Překonávaly tedy nějakou překážku, aby nemusely jen poslouchat, ale pracovaly na tom, jak se to prolne.

Znáte nějakého umělce, jež ve své tvorbě využívá digitálních médií?

Ne, jde to opravdu mimo mě. Je to spíš taková nahodilost, jelikož mi to opravdu není blízké. Nikdo mě teď ani nenapadá.

Jaký zaujímáte postoj digitálních médií v umění?

Mobil ve škole

Jak se staví školní řád k problematice mobilního telefonu?

My jsme tu měli poměrně dlouhou ležérní atmosféru. Vždy tu bylo, že děti můžou, když je potřeba vyhledat něco na internetu. Nicméně teď se rozhodli rodiče s naší paní ředitelkou tohle zakázat, jelikož děti to tahaly pořád z tašek. Upravil se tedy školní řád, to znamená, že mobilní telefony mají být pořád schované. Je to tedy porušení školního řádu, jež používat. My jim to ve výtvarné výchově umožňujeme k vyhledání obrazového materiálu, když je to potřeba se do toho podívat.

Využívají vaši žáci v hodinách mobilní telefon?

Můžou...

Konfrontoval/a jste se někdy s posměchem žáku ve třídě, kvůli prezentaci sociálního postavení skrze mobilní telefon?

Natrefuje se spíše na opačnou polaritu. Protože není tady zas mnoho bohatých dětí s bohatými rodiči. Takže když má někdo výjimečný kousek v ruce tak ti ostatní to často ponižují: „*No jooo on musí mít takový mobil...*“ Je to spíš druh obrany. Spíš s tímto se zde setkávám. U nás je výjimečné, že některé děti mají super drahý mobil. Moc se to nestává.

Jakou máte nejsilnější vzpomínku žák vs. mobilní telefon?

My jsme tady před několika lety dělali takovou práci, která na kybešikanu navazovala, protože je to hodně aktuální téma. Děti tvrdí, že se jich to netýká, že všechno vědí, že jsou

chránění, že je to směšný, ta starost o ně, ale my si to nemyslíme. My jsme tady ve výtvarné výchově zpracovávali obrazovou výzdobu počítačové učebny. Vlastně na téma dítě vs. nebezpečí internetu. Šlo o různé koláže a asambláže na to dané téma a bavili jsme se s nimi o tom. Tím, že je to může hodně ovlivnit, že občas stačí zmínka od kamarádů a špatně to nesou. Děti dnes příliš komunikují virtuálně a málo se scházejí, chodí ven, protože toho mají hodně. Hodně kroužků, hodně řízené zábavy, tak vlastně jim vlastně zbývá málo času na takové to bezstarostné hraní s ostatními. Tak jak my jsme se scházeli, tak to dnes už v podstatě neexistuje. Hodně jen sedí a jsou na nějakém třídním chatu, dopisují si s kamarády a to si myslím, že nestačí. Podle mě to nenahradí tu skutečnou komunikaci.

Mohu se zeptat, jakou konkrétní odezvu měl tento projekt na kyberšikanu?

Úplně nevíme, protože když jsme si o tom povídali, vypadalo to, že se nad tím hodně děti zamýšlí. Vše jsme řešili, děti tvrdily, že si to uvědomují, v čem je nebezpečí, a že si na to budou dávat pozor. Nicméně mnohdy je to silnější než oni. Opravdu nemám, žádnou konkrétní zpětnou vazbu.

Jinak nemám žádný silný zážitek s mobilem, jak si se na to ptala, který by se mi zapsal do paměti.

Jednou tady proběhla taková záležitost, je to pár let. Ve třídě někoho vystrnadili na okraj a pokračovalo to právě na tom internetu, ten člověk se cítil ostrčeně... Nicméně nevyhrnulo se to úplně, tak že by to dítě bylo v péči psychologů, psychiatrů nebo medikovaných nebo že by rodiče chodili do školy a řešili to. Je ale možné, že nevím všechno.

Vzpomínáte si na chvíle, kdy byl nástup mobilních telefonů mezi běžnou veřejností? Jaké bylo vaše postavení k této situaci z pohledu učitele?

Určitě. Určitě vidím. Je tu nesoustředěnost, roztěkanost a zhoršuje se jako kdyby krátkodobá paměť. Možná je to tím, že se toho moc valí na děti i na nás a tím, že to musíme všechno stíhat tak se nedokážeme soustředit na jednu věc. Napadá mě i nespolehlivost, protože když jsme se dřív domluvily 3 týdny dopředu, že budeme na Václaváku pod koněm, tak jsme tam byli, protože nebyla moc možnost to změnit. Prostě se to tak bralo, že když se něco domluvilo tak to platí, zatím co dnes se to mění ještě půl hodiny před schůzkou. Protože je ta možnost zavolat. Pořád je člověk na drátě na mobilu. Myslím, že je to k neprospěchu, že

lidé stále mění svá rozhodnutí na poslední chvíli a přizpůsobuje se momentální své náladě nebo nenáladě. Tohle mi připadá špatně. Jinak celkový dopad jaký to bude mít, asi nevíme. Je to pořád ještě nové médium.

Osobní vztah k digitálním médiím

Jaký zaujímáte postoj k digitálním mediím?

Využívám jej jako komunikační kanál.

Využíváte někdy sama mobilní telefon k tvorbě?

Akorát co se týče Photoshopu. Chvíli jsem na tom něco zkoušela a zas jsem od toho utekla. Zjistila jsem, že to opravdu není moje parketa. Opravdu nejsem na to asi ten typ. Mám k tomu do teď lehký odpor. Představa, že budu hodinu brouzdat po internetu a pak tam něco vytvářet v Photoshopech... Já si raději zajdu na tu výstavu, pak něco vytvářím rukama. Stále si myslím, že virtuální svět je odtaziť záležitost. Na rozdíl od těch dětí se do toho asi neumím tolik ponořit, aby mě to naplňovalo. Takže opravdu jde u mě jen o komunikační prostředek, dnes to ani jinak nejde.

Postoj učitele k výtvarné výchově

Kde čerpáte témata a inspiraci k výuce výtvarných hodin?

Nejvíce asi v přírodě. Příroda a v tom co se děje okolo, v životě, celkově. Přátelé, ostatní výtvarníci, ostatní učitelé výtvarné výchovy. Někdy se vracím k věcem, které jsem dělala před lety, které jsme zapomněli. Nedávno jsem listovala v portfoliích našich starých výstav a uvědomila jsem si jak má každý výtvarník je nějak zaměřený, má nějakou škálu svých prostředků a my se v tom taktéž pohybujeme, akorát zpracováváme jiná témata, ale ten styl je stále stejný. V něčem se můžeme posunout, ale je tam nějaký rukopis, kterého se držíme.

Jakby jste popsal/a aktuální kvalitu výtvarné výchovy? Kde vidíte klady a zápory v dnešní výuce výtvarné výchovy?

K nám teď chodí studenti na praxi, a když se jich zeptám, protože my už nemáme srovnání, protože jsem stále v tomto suterénu na jedné škole, proto nemám srovnání, maximálně jdu

někam do ZUŠ se podívat za přáteli. Nicméně studenti nám říkají, že výtvarka spíše upadá, že na obvyklejších základních školách výtvarnou výchovu učí každý, kdo si jej vezme do úvazku. Myslím, že to je dost strašný. Pořád nám tedy tvrdí, že jsme ještě výjimeční, že si tu hubujeme, že nemáme to, co chceme, a trochu jsme na sebe kritický, ale když nám stále říkají, že jsme výjimka, že to co děláme, ještě neviděli, tak nás to překvapuje. Z toho usuzují, že to asi s výtvarnou výchovou není dobré. Je tu nyní mnoho nekvalifikovaných lidí, je málo prostoru, chybí materiál, a možná i vůle to dělat nějak jinak.

Jaké je vaše doporučení pro zkvalitnění výuky výtvarné výchovy?

Asi všechno. Všechno přidat. Myslím, že se musí dát výtvarné výchově váha a uvědomit si, že je to důležitá věc. Nyní se nad ní mává rukou, ještě víc než dřív. Děti se nyní hodně připravují na gymnázia, pilují matiku, češtinu... rodiče jsou ctižádostiví, a výtvarná výchova je tam stále takový otloukánek, že to není důležitá věc, že se to nějak dá, a diví se, že nemají jedničky z té výtvarky, a proč? Takže spíše změnit povědomí lidí, že je to důležitá věc. Obecně aby to dítě mělo nějaké povědomí a aby se v tomhle nějak otvíralo. Na základních školách se to bere jen jako oddechový předmět.

Osobní vztah k médiím ve výtvarné výchově (mobil ve výuce výtvarné výchovy)

Jaký je Váš subjektivní názor k dnešní propagaci digitálních technik ve výtvarné výchově na základních školách?

Já se vlastně vůbec nebráním tomu použití, ale my tady nic takového pořádného nemáme. Když si potřebujeme něco najít, tak si tu vyhledáváme po staru v encyklopediích, ale vlastně bych se nebránila tomu, kdybychom tady měli pořádný počítač. Mít možnost věci zobrazovat nějak jinak a trochu s tím pracovat, ale zase nám to popravdě moc nechybí. Že bychom to postrádali a šlapali na vedení, že to mít musíme, to ne. Navíc do počítačové učebny nemůžeme, jelikož nevím o jediné hodině, kdy by tam bylo volno... Jinak u nás v normálních třídách mají interaktivní tabule. Ale nejsem si jistá, jestli je to dobrý nápad s tím začínat již v první třídě. Když se děti učí číst a psát, počítat, tak by vůbec interaktivní tabule nemuseli používat. Podle mě je na to čas. Například s tím začít až na konci prvního stupně. Vzpomínám si, když šlo mé dítě do první třídy, nyní je mu 16 let, tak to dokonce

paní učitelka zakázala. Řekla rodičům, že si nepřeje, aby měly mobilní telefony a tenkrát většina rodičů řekla, že ani ty děti telefony nemají. Dneska už si myslím, že je to jinak.

Jak se stavíte k problematice využívání mobilního telefonu ve výtvarné výchově?

Využíváte digitální média ve výtvarné výchově?

Krom zmíněného projektu na kyberšikanu jsou to jen výjimečné akce.

Vnímáte, že mobilní telefon ovlivňuje dětský výtvarný projev v tradičních technikách?

Myslím, že to určitě ovlivňuje. Děti jsou zvyklé na hotové obrázky, a ta představivost se ztrácí. Vidím to, když mají kreslit něco z hlavy, tak vidím, že toho moc nejsou schopní. Vždy musí vidět ten obrázek. Musí vidět to zvíře, třeba. Mají nakreslit třeba tygra a hned si polovina běží pro knížku a druhá polovina sáhne po telefonu. A dřív tohle nikoho ani nenapadlo. Dřív si jely podle sebe. To myslím, že je důsledek nadužívání mobilních telefonů.

Jaký vnímáte potenciál mobilního telefonu?

Jaké vnímáte negativa mobilního telefonu ve výtvarné výchově?

Tak zase jsme u toho... Dneska už to jinak nejde, protože děti potřebují ten obrázek k tomu, aby to nějak použily. V hlavě už to tak nemají. Vnímám to jako takovou past, že jim to musíme umožnit, aby vůbec něco vytvořily.

Jaké vnímáte pozitiva/přínos využití mobilního telefonu ve výtvarné výchově?

Dlouho ticho....

Když tak i odpověď „ne“ je legitimní...

Já se snažím něco najít... snažím se... nic mě nenapadá... nevím. Fakt nevím. Asi by byly, ale musela bych se nad tím víc zamyslet. Jelikož se tomuto médiu nevěnuji, tak je tam stále ten prostor jak to využívat. Kdybychom asi hodně chtěli, tak se s tím dá něco dělat, ale teď je naše priorita vytvořit ateliér na sítotisk. Tam nás to hrozně zaujalo a velmi nás to baví. Máme tu malý prostor, tak ho raději věnujeme té dílně.

Jaká je Vaše subjektivní „předpověď“ budoucnosti tradičních technik ve výtvarné výchově v moderní době?

My si myslíme, že ty tradiční techniky pořád budou. Nemyslíme si, že by vyhynuly a že by už jen všichni jeli v digitálních médiích nebo technologiích. Myslím si, že to bude přibývat, ale že vždy tam bude prostor pro práci rukou. Protože když někdo něco dělá rukou, ať už je to linka nebo malba tak je to něco úplně jiného než když se to zpracovává počítačově. Myslím, že to má budoucnost, a to dlouhodobě.

9.2.4 Rozhovor – učitel D

Učitel

Jak dlouho jste v praxi pedagogie výtvarné výchovy?

Výtvarnou výchovu ve škole učím 4 rokem. S volnočasovou je to dohromady 12 let.

Kde jste studovala a jaká je Vaše aprobace jako učitele?

Jsem bez aprobace. Nyní si aprobaci doplňuji.

Jak jsi se jako učitelka bez aprobace dostala k výtvarné výchově?

Dříve jsem vedla asi 8 let výtvarně tvořivé kurzy pro děti, soukromě. Ve městě kde bydlím, vznikala nová škola, dříve tam byl pouze první stupeň. Učitelky z dané školy se v oblasti výtvarné výchovy moc necítily silné, nebo to nebylo jejich téma, tak mě oslovily, jestli bych jim s tím trochu nepomohla. Třeba, abych tam zašla jednou za čas. Vždy když jsem tam zašla, byli s mojí prací spokojeni a nabídli mi, zda bych tam nezašla učit pravidelně.

Osobní vztah k výtvarné výchově

Co Vás vedlo k vyučování výtvarné výchovy?

Nejprve jsem se pohybovala pouze v oblasti vlastní tvorby. Po maturitě jsem chtěla studovat učitelský obor, ale tam jsem se nedostala, tak jsem šla studovat malbu na VOŠ. Zahájila jsem tedy nějakou vlastní výtvarnou činnost. Následně jsem byla oslovená sdružením fungujícím v městě, kde žiji, zda bych jim nepomohla s činnostmi, kde děti něco vytvářely. Rodiče zaujalo, jakým stylem pracuji, oslovili mě, jestli bych udělala kurzy pro děti. Tak jsem se k tomu dostala.

Jaký je váš nynější vztah k výuce výtvarné výchovy?

Přijde mi, že se změnil z pohledu pedagogického. Když teď učím výtvarnou výchovu ve školském systému, tak musím více proniknout do cílů výtvarné výchovy. Kvůli tomu jsem nucena přistupovat k tvorbě jako k učivu.

Proč je, podle Vás, důležitá výuka výtvarné výchovy?

Myslím si, že výtvarná výchova se zaměřuje a rozvíjí v člověku, v části kreativního myšlení. Umožňuje mu jiný pohled na svět. Ukazuje mu jiný způsob pohledu na svět i na sebe sama a je to cesta, přes kterou se snaží napojovat na svět umění. Navíc nabízí komunikaci, ukazuje, že jsou i jiné způsoby.

Osobní vztah k umění

Zajímáte se o aktuální dění ve světě umění? Tím mám na mysli například návštěva výstav, čtení odborných článků, účast na workshopech, přednáškách apod.

Zajímám. Ráda bych se zajímala víc, ale narážím na časové možnosti. Nejvíce se mi daří propojovat to s pedagogickou činností. S dětmi jezdíme na programy pro školy v rámci galerií. Jezdíme pravidelně, takže tam se dostanu do kontaktu s uměním. Vždy se jednu na konkrétní výstavu podívat ještě před tím, než ji navštívíme se školou. Sama navštěvuji i jiné galerie, ale cítím se zahlcená tím množstvím.

Osobní vztah k digitálním médiím v umění

Jak vnímáte využití digitálních médií na aktuální umělecké scéně?

Osobně se mě to dotýká, když někdy narazím na výstavu, kde se využívají nějaké digitální média. Nicméně narážím na to, že často nemám dostatek času, abych si mohla navnímat, prožít dílo. Někdy je ta galerie toho plná. Je tam toho spoustu, video, animace a podobně tohoto typu, což od tebe vyžaduje čas a taky ti ho diktuje. Nemám mnohdy čas, abych si to mohla navnímat celé. Mnohdy ani nečekám, že toho tam bude tolik. Zároveň se mi to jako médium líbí. Někdy víc a někdy méně.

Znáte nějakého umělce, jež ve své tvorbě využívá digitálních médií?

Nezajímám se asi o žádného konkrétního. Že bych nějakého sledovala to určitě ne.

Jaký zaujímáte postoj digitálních medií v umění?

Využívám to občas, třeba jsem si připravila animaci. Baví mě to. Ale nikdy jsem z toho, co jsem vytvořila digitální cestou, nevystavovala na žádné své výstavě. Ve své tvorbě se občas zabývám fotkou nebo animací, ale jen velmi amatérsky.

Mobil ve škole

Jak se staví školní řád k problematice mobilního telefonu?

Řekla bych, že přísně se staví k mobilním telefonům. Děti by měly mít vždy mobilní telefon s vypnutými zvuky v aktovce. Pokud ho chtějí použít, například zavolat rodičům, tak se na to musí zeptat. Platí to v hodinách i o přestávkách. Máme to takto nastavené od začátku, pro rozvíjení sociálních vztahů ve třídě.

Využívají Vaši žáci v hodinách mobilní telefon?

Nevím jak ostatní učitelé. Nicméně kdybychom v hodinách chtěli využívat technologii, máme k dispozici iPady a notebooky. Předpokládám, že pokud ve výuce bude chtít někdo využít technologie, využije tuto možnost. Vzhledem k tomu, jak se staví k mobilním telefonům školní řád, tak většina dětí ani mobily nemají. Myslím, že na běžných školách s tím můžeš počítat, že ten telefon budou mít všichni, ale u nás s tím počítat nemůžeme.

Stává se mi, že se mě dítě zeptá, jestli si něco může najít na telefonu, toho si všímám ze strany dětí. Já jsem nenavštívila moc hodin ostatních učitelů, ani jsem s nimi o tom nemluvila, takže to nemohu vědět jistě, ale je možné, že je někdo využívá.

Jakou máte nejsilnější vzpomínku žák vs. mobilní telefon?

Setkala jsem se s něčím, ale nebilo to mezi žáky. Nějaké dítě použilo telefon a nedovolilo se před tím. Mělo z toho pak problém u pedagoga, který ho měl na starost. Byla to nepříjemná situace. Vyvolalo to hodně emotivní situaci, ze strany toho dítěte, ale myslím si, že to byla situace, kterou nezvládl pedagog.

Konfrontoval/a jste se někdy s posměchem žáku ve třídě, kvůli prezentaci sociálního postavení skrze mobilní telefon?

Vůbec ne. Já tam děti s mobilními telefony vůbec nepotkávám.

**Vzpomínáte si na chvíle, kdy byl nástup mobilních telefonů mezi běžnou veřejností?
Jaké bylo Vaše postavení k této situaci z pohledu učitele?**

Ano, myslím, že ano. Nepřipadá mi, že by jinak přemýšleli. Jen to, že to tyto média využívají... Když chtějí něco nakreslit, tak si to najdou na internetu. Nejen, že si tam najdou předlohu, najdou si, jak někdo něco kreslí a pak postupují stejnými kroky podle toho, jak to tam vidí. Nejde jen o nějaké jednotlivce, připadá mi, že ve velkém množství je to zajímavé. Když mi tohle dítě ukáže, že to tvořilo samo doma, tak se snažím o to projevit zájem a neodrazovat je od toho, že něco dělají, ale vždy se snažím vyzdvihovat věci, na kterých je vidět, že jsou bez těchto předloh.

Osobní vztah k digitálním médiím

Jaký zaujímáte postoj k digitálním mediím?

Je to součást dnešního světa a je důležité být v obraze. Neustále informovaná a informovat se pořád. Už jsem si na to zvykla. Využívám počítač, fotoaparát, mobilní telefon, občas tam něco napíšu, nahraju, hlavně ale slouží na komunikaci.

Využíváte někdy sama mobilní telefon k tvorbě?

Spíš jen k dokumentaci. Někdy i k tvorbě, když potřebuji něco udělat na počítači a nemám k dispozici ani skener ani fotoaparát, tak využiji telefon jako foťák a pak ty věci dál zpracovávám.

Postoj učitele k výtvarné výchově

Kde čerpáte témata a inspiraci k výuce výtvarných hodin?

To těžký, je to pro mě strašně široké téma. Čerpám inspiraci z mnoha oblastí, z každodenních otázek, z každodenního života, ze světa umění, z knih, například z dětské literatury, ze svého života... Mám takové plány na každý rok a v každém ročníku se zabýváme nějakým hlavním tématem. Na druhém stupni se to snažím hodně koncipovat,

například teď 6. třídu propojuji primárně s dějepisem. Spolupracuji s učitelkou dějepisu a snažíme se to prolínat a navazovat.

Jakby jste popsal/a aktuální kvalitu výtvarné výchovy? Kde vidíte klady a zápory v dnešní výuce výtvarné výchovy?

Zdá se mi to na státní školské úrovni docela hezky postavené, kurikulum, cíle, RVP... Mě se to líbí. Dává mi to smysl. Ale připadá mi, že na úroveň školy se to nedostává. Pripadá mi, že s tím na školách neumějí pracovat, nevědí jak s tím naložit. Výtvarná výchova je velmi roztržštěná, podle toho jakou mají učitelé osobnost. Pak se vše podle toho odehrává. RVP dává velikou svobodu a možnosti a zároveň dává cíle. Učitelé kolikrát nevědí co to je. Natož, aby s tím nějak uměli pracovat.

Jaké je vaše doporučení pro zkvalitnění výuky výtvarné výchovy?

Myslím, že by se mělo začít už na vysokoškolské úrovni. Myslím, že by bylo skvělé, kdyby s lidmi, kteří potom budou učit, začali daleko víc pracovat konstruktivním způsobem. Nezahlcovat je obrovským tenzem vědomostí, ale daleko víc zapojovat studenty. Začít třeba na ateliérech, dílnách. Protože teoretické předměty stále jedou v tom samém, stejném. Jako je například didaktiky, psychologie, pedagogika, dějiny umění. Jen to do studentů *valej* místo toho, aby šli do hloubky a zapojili studenty aktivním způsobem. Ono to jde, jen to jsou jedinci, jednotlivé semináře, ale funguje to. Není to však něco, co by na škole bylo obecně. Myslím také, že by měl být kladen větší důraz na vzbuzení zájmu studentů o učení od začátku studia.

Osobní vztah k médiím ve výtvarné výchově (mobil ve výuce výtvarné výchovy)

Jak se stavíte k problematice využívání mobilního telefonu ve výtvarné výchově? Využíváte digitální média ve výtvarné výchově?

Nemám s tím problém, myslím, že se může hodit. Já ho ve výuce používám. Nepoužívám mobilní telefony žáků. Nepočítám s tím, že by je měli. Využívám jej jako fotoaparát, potřebuju, aby se dal napojit na počítač a abychom si mohli něco vytisknout. Využívám k tomu svůj osobní telefon, který si pokud je potřeba, si děti ve třídě půjčí. Dále když něco

vytvoří, tak mobilní telefon využívám k dokumentaci. Naše školní notebooky jsme ve výtvarné výchově ještě nikdy nepoužili, iPady už ano, k animaci. Máme v nich nainstalovaný program Stop Motion Pro, oni s tím fotí, a je to hned hotové. Není to pro ně složité a je to hodně intuitivní a hlavně s tím umějí pracovat. Je vidět, že jsou zvyklí manipulovat s mobilními telefony, tak je to pro ně snadné. Nyní čekáme na stativ, a ráda bych udělala animaci pomocí fotoaparátu. Na kterou se těším. Nicméně největší úskalí vidím v technické stránce, jak fotografie dostaneme z foťáku do iPadů.

Jaký je Váš subjektivní názor k dnešní propagaci digitálních technik ve výtvarné výchově na základních školách?

My máme na celé škole pouze 2 interaktivní tabule a jeden projektor. Mě přijde dobré, aby škola nějakou technickou výbavu měla, protože to také patří na základní školu, aby se v tom děti rozvíjeli. Nevnímám to, ale prioritně, není to pro mě hledisko, podle kterého je vidět kvalita školy. Je pravda, že toto téma moc neřeším.

Vnímáte, že mobilní telefon ovlivňuje dětský výtvarný projev?

Jelikož internet poskytuje snadné cesty, návody, jak to udělat přesně, tak se z výtvarného projevu stává kopírování, místo toho, aby si to probádaly samostatně. Na druhou stranu je to obrovský zdroj vizuálního materiálu. Jinak nemám zkušenost učit děti bez mobilů. I když učím 12 let, tak mobilní telefony byly. Navíc naše škola je soukromá škola, kde jsou rodiče angažovaní do vzdělávání svých dětí. Je vidět, že mají zájem o své děti a o vzdělání svých dětí.

Jaký vnímáte potenciál mobilního telefonu?

Ano, myslím, že se to dá dobře využít. Ale myslím si, že pro nás je tam ta cesta přes iPad snazší. Je to technika, která nabízí podobné věci, navíc ještě jiné díky svým aplikacím, které v sobě má. Dítě tím i nesklouzává, aby tu věc použil způsobem, na který je zvyklé, jako u mobilu, kde pak výsledná věc může skončit úplně jinak. Jinak setkala jsem se i s tím, že se mě dítě zeptalo, zda si v hodině může vyhledat obrázek, podle kterého pak bude pracovat, já jsem mu to dovolila, a pak se stává, že si hledá něco jiného. Začne je to najednou *jakoby baví* a začne si tam pátrat, a přestane se věnovat tomu, na čem byla původní domluva.

Myslím si, že když je do hodiny přinesená věc, jako je ten iPad, tak ten sklon sklouzávat není tak veliký.

Jaké vnímáte pozitiva/přínos využití mobilního telefonu?

Přínos je to, že je stále po ruce, když potřebujeme něco vyfotit. Někdy je to i taková tvůrčí dokumentace.

Jaké vnímáte negativa mobilního telefonu?

Může se stát, že zneužijí situaci. Začne to obrázkem a skončí to hrou. Je to nekontrolovatelné.

Jaká je Vaše subjektivní „předpověď“ budoucnosti tradiční výtvarné výchovy v moderní době?

Nikdy jsem nad tím nepřemýšlela. Nikdy jsem se nesetkala, že by děti přešly výhradně na dotyková zařízení v tvorbě. Nikdy jsem nad tím nepřemýšlela, nevím. Netuším. Předpokládala bych, že zapojení digitální technologie bude větší, myslím si, že by mělo. Přeji si, aby i u mě bylo větší, a vytvářeli jsme něco přímo v počítači, abychom využili možnosti exportu, ráda bych aby to přišlo. Ještě jsem se do toho nedostala, ještě tu techniku nemáme, tak dlouho abych do toho pronikla. Přeju si, aby to zapojení bylo větší, ale nedokážu si představit, že by to tradiční techniky vytlačilo.